

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Ústav dějin křesťanského umění

Lada Svatoňová

HISTORIE FARNOSTI ČESKÉ MEZIŘÍČÍ

Diplomová práce

Vedoucí práce PhDr. Tomáš Petráček, PhD., ThD.

PRAHA 2010

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Tomáši Petráčkovi, PhD., ThD. za ochotu, se kterou ke mně při psaní této práce přistupoval, a také svému bratru Mgr. Vladimíru Svatoňovi za cenné informace. Dále bych ráda poděkovala Bc. Mratinu Prokešovi, Mgr. Jiřímu Machovi a přátelům za rady a technickou pomoc. Arcibiskupovi Karlu Otčenáškovvi za cenná sdělení i modlitbu.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenu uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 24. dubna 2010

Obsah

.....	3
1 ÚVOD	4
1 TOPOGRAFIE FARNOSTI	7
2 HISTORICKÝ NÁSTIN	8
2.1 POČÁTKY OSÍDLENÍ A KOLONIZACE	8
2.2 OD ROKU 1300 PO HUSITSKÉ VÁLKY	9
2.3 VE STÍNU KALICHA	11
2.4 REKATOLIZACE.....	13
2.5 SOUPIS DLE VÍRY Z ROKU 1651	15
.....	17
3 SAMOSTATNÁ FARNOST V ČESKÉ MEZIŘÍČÍ OBNOVA 1713	17
3.1 EVANGELICKÁ REAKCE V ROCE 1732 A TAJNÉ NEKATOLICTVÍ.....	17
3.2 EMIGRACE EVANGELÍKŮ 1742	19
3.3 BOUŘE	20
3.4 STAVBA A POPIS NYNĚJŠÍHO FARNÍHO KOSTELA (1748-1752).....	20
3.5 STABILIZACE POMĚRŮ (1758-1780).....	25
3.6 REKATOLIZACE MÁ PEVNÉ ZÁKLADY 1781	26
3.7 SPORY O ZÁDUŠNÍ POZEMKY (1805-1821)	29
3.8 KLIDNÁ LÉTA PŘED BOUŘÍ (1821-1844).....	29
3.9 JAN VÝRAVA 1845.....	31
3.10 NÁBOŽENSKÁ NESNÁŠENLIVOST 1850 REVOLUČNÍ ROK 1848.....	32
3.11 POSLEDNÍ LÉTA V RAKOUSKU-UHERSKU.....	35
4 PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA (1914-1918)	38
5 V ČESKOSLOVENSKÉ REPUBLICE	40
5.1 PROTİKATOLICKÉ AGITACE	40
5.2 KATOLICTVÍ NA VZESTUPU	40
5.5 AKCIOVÁ AFÉRA, NÁVRAT MISÍ A BIGAMIE	44
5.6 KNĚŽÍ ODCHOVANÍ FARÁŘEM FRANTIŠKEM BUŘILEM	46
6 KOMUNISTICKÝ ÚTLAK	50
6.1 PERZEKUCE CÍRKVE	50
7 PO SAMETOVÉ REVOLUCI	57
8 FILIÁLNÍ KOSTELY A DROBNÉ SAKRÁLNÍ PAMÁTKY TÉTO FARNOSTI	60
8.1 FILIÁLNÍ KOSTEL V ROHENICÍCH	60
8.2 FILIÁLNÍ KOSTEL V KRÁLOVĚ LHOTĚ	63
8.3 FILIÁLNÍ KAPLE NAVŠTÍVENÍ PANNY MARIE VE SLAVĚTÍNĚ NAD METUJÍ	66
8.4 OSTATNÍ SAKRÁLNÍ PAMÁTKY	67
9 MEZIŘÍČSKÁ FARNÍ ŠKOLA	70
10 ZÁVĚR	73
11 SEZNAM PŘÍLOH	77

Úvod

Vzhledem k tomu, že historie farnosti České Meziříčí nebyla nikdy detailně popsána, stanovila jsem si za cíl zpracovat alespoň nejvýznamnější kapitoly dějin této farnosti a porovnat je s celkovými křesťanskými dějinami. Tyto kapitoly jsem zpracovávala chronologicky.

Moje práce je do určité míry usnadněna možností čerpat informace z farní kroniky Českého Meziříčí, která byla založena roku 1847 a zpracovávána meziříčským administrátorem Františkem Pecháčkem a je vedena s různými odmlkami až do současnosti.

Tato starobylá kronika se dělí na jednotlivé části, ve kterých můžeme najít historické informace o běžných záležitostech farnosti, ale i o problémech, se kterými se museli faráři či administrátoři každodenně potýkat. Také jsou v této památné kronice informace o majetku kostela i rozsahu celé farnosti. Jsou v ní popsány jednotlivé filiální kostely s jejich majetkem.

Farní kronika byla vedena duchovními, kteří se od sebe v mnohém liší v závislosti na schopnostech a možnostech dané doby. Zatímco někteří duchovní po sobě zanechávali velké množství textů s velmi četnými informacemi dějin této farnosti, po jiných nezůstal třeba ani jediný řádek. Někteří pisatelé zaznamenali dění z dřívějších let i staletí, vracejí se třeba až do 14. století.

Mnoho odkazů v této kronice se vztahuje na různé prameny, ale nejčastěji na latinsky psanou Liber memoriam, která je v současné době uložena v pražské konsistoriální registratuře. Kronika má 391 očíslovaných stran, z toho 343 stran popsaných a 48 prázdných. Kronika je psána především německy s latinskými citacemi a s českými vpisy, okolo 150 stran je psáno česky.

Duchovní, kteří stojí za zmínku v souvislosti se zaznamenáváním historických událostí, jsou například již zmíněný František Pecháček, administrátor, dále Jan Jelínek, farář, Václav Buřil, farář, Jan Cimburek, Alois Homola, administrátor, atd.

Do určité míry mi při moji práci pomohly publikace o obci Rohenice se stejným názvem a publikace České Meziříčí s názvem V zrcadle dějin a současnosti, které se touto tematikou okrajově zabývají. Již téměř zapomenuté

historické události o této farnosti jsem získala v archívech, památných knihách sousedních obcí a také od pamětníku dosud žijících nejen v této farnosti.

Při studiu farní kroniky jsem narazila na zajímavé téma týkající se náboženských rebelií a tajného evangelictví.

Ke studiu této problematiky použiji práci Edity Šteříkové Země otců. Poměrně významnou kapitolou bude část zabývající se významnými duchovními osobnostmi, jež působily nebo se narodily na území naší farnosti. Dominantní osobností je nesporně arcibiskup Karel Otčenášek.

Nejslabší částí farní kroniky je část z období po roce 1948, tuto mezeru se pokusím vyplnit informacemi získanými od respondentů. Také bych se ráda zmínila o některých kostelech, jež spadají pod tuto farnost, a to především kostel v Rohenicích a dále kostel v Králové Lhotě.

Součástí mé práce bude samozřejmě obrazová příloha s fotografiemi a kresbami kostelů a přilehlých budov z farnosti a duchovních osobností atd.

Nejprve jsem si musela vymezit studovaný region, což jsem učinila v kapitole nazvané topografie farnosti. Dále jsem pokračovala nástinem historie studovaného regionu od prvních zmínek. Ty se v podstatě kryjí s dobou největší prosperity katolické církve u nás, která končí v dobách husitských zmatků. V 16. století dochází k postupné konsolidaci církevních a majetkových poměrů ve znamení utrakvismu. Tento vývoj je rozvrácen tragédií celoevropského rozměru třicetiletou válkou, v jejímž průběhu zaniká evangelická duchovní správa a začíná katolická misie, přestože se zdá, že rekatolizace území vymezeného touto prací je úplná. Poznovu založení farnosti v Českém Meziříčí začíná evangelická reakce podporována ze zahraničí. Znovuoživení evangelické zbožnosti vrcholí na počátku válečného konfliktu mezi bránící se Marií Terezií a útočícím Fridrichem II. Po tomto vrcholu přichází hromadná emigrace více než 50 evangelíků.

Na začátku druhé poloviny 18. stol. je dokončen nový barokní kostel, jenž je viditelným symbolem stabilizujících se poměrů. Vydání tolerančního patentu odhaluje pevné základy rekatolizace. Na začátku 19. stol. dochází v Rohenicích ke konfliktu mezi rolníky a opočenskou vrchností o zádušní pozemky. Po napoleonských válkách jsou sedláci donuceni k poslušnosti a začínají klidná léta před bouří. Vůdcem proti robotní rebelie byl meziříčský rolník Jan Výrava. Náboženská nesnášenlivost komplikuje částečně poslední léta farnosti

v rakousko- uherském mocnářství a pak přichází krutá a bolestná první světová válka.

Rodící se Československá republika dává prostor protikatolické agitaci, z níž paradoxně vychází církve vnitřně posílená. Přesto ale bolestně ztrácí kvůli pozemkové reformě většinu svých pozemků. Prvorepublikové poměry se zde projevují akciovou aférou, ale i návratem misí.

Druhou světovou válkou začíná dlouhé období totalit, v této kapitole jsem se mimo jiné zmínila i o nejvýznamnějším rodákovi Karlu Otčenáškov. Sametová revoluce dává církvi příležitost pozvednout se ze zdevastovaných poměrů.

Poslední část práce, věnovaná filiálním kostelům této farnosti, nás seznamuje s jejich historií a kulturním bohatstvím.

1 Topografie farnosti

Meziříčský farní obvod ležel na území opočenského panství královéhradeckého kraje. S výjimkou panství novoměstského a hlohovského části vsi Slavětín hraničí na východě s farností opočenskou, na severovýchodě s farností Bohuslavice a také na této severní straně s děkanstvím Nové Město (ves Dolsko) a farností Jesenice (ves Roztoky), na západě s farností Jasenná a farností Černilov (ves Libřice), na jihu s lokálií Výsoký Újezd – statek Vranov a na jihovýchodě s farností Přepychy – ves Mokré.

Od nedalekého Opočna přitéká Zlatý potok, který se před Meziříčím vlévá do Dědiny přitékající z Orlických hor. Tyto řeky nám snad naznačují název obce Meziříčí. Dědina se vine obcí od východu na západ mezi domy a dále teče až k Třebechovicím pod Orebem, kde se vlévá do řeky Orlice. Dříve kolem Meziříčí byly rozsáhlé louky a pastviny, směrem k Opočnu byly ohromné lány mokřin, které se postupem času vysušovaly a přeměňovaly na úrodnou půdu.¹

Přifařené obce a dvory

1. Ves Meziříčí majorátního statku Ostrov a bažantnice Mochov
2. Ves Rohenice
3. Osada Roheničky
4. Ves Slavětín
5. Ves Králova Lhota
6. Ves a majorátní statek Tošov
7. Ves Skršice

¹ Srov. SVATONĚ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 3

2 Historický nástin

2.1 Počátky osídlení a kolonizace

Ještě na konci desátého století bylo území dnešního Českého Meziříčí pokryto hustými a těžko prostupnými lesy, které se rozprostíraly podél řek Orlice a Labe od tehdejšího Hradce až po hřebeny Orlických hor a Krkonoš. Přístup do těchto končin neméně komplikovala i pásma bažin a močálů. Osídlování postupovalo směrem od Hradce Králové k Orlickým Horám poměrně pomalu, máme zprávy, že okolí Meziříčí bylo kolonizováno přibližně ve 12. století a končilo v době vrcholné kolonizace ve 13. a 14. století. Nicméně i přes svoji, ve své době drsnou, geografickou podobu bylo místo spojeno s okolními hradišti a osadami. Místem, kde se dnes nachází obec Králova Lhota, vedla z obchodně politického hlediska důležitá kladsko-polská stezka, kterou protínaly cesty mezi hradišti v Jaroměři a Opočně. Nelze opomenout již zmíněné řeky Orlici, Labe ale také Metuji, které sice neprotékají v bezprostřední blízkosti Českého Meziříčí, ale byly splavné a usnadňovaly navigaci v širším okolí. Poloha mezi těmito toky dala také později základ jménu obce, i když není úplně vyloučeno, že místo nese svůj název vzhledem k přítomnosti dvou menších říček, které tudy protékají – Zlatého potoka a Dědiny.

Nové osadníky přivedl do oblasti mezi třemi řekami proces takzvané velké kolonizace iniciovaný Přemyslovci, který měl mimo jiné ambice přeměnit pusté a nehostinné krajiny v úrodnou zemědělskou půdu. Zhruba do poloviny třináctého století probíhala kolonizace „vnitřní“, při níž získávali snadněji přístupná území místní obyvatelé. Od druhé poloviny třináctého století byl proces podporován v rámci kolonizace „vnější“ přistěhovalci z Horního a Dolního Saska. Kolonisté těžili dřevo, mýtili a vypalovali lesy, aby je zkulivovali v pole a pastviny. Takto získaná půda sice nadále patřila feudálním panovníkům, ale osadníci na ní získali za předem dohodnuté poddanské dávky a desátky církvi dědičné právo. Jistota práva užívat půdu po další generace vedla přirozeně k zakládání osad s trvalým charakterem. Pravděpodobně nejstarší osadou domácích kolonistů v okolí Českého Meziříčí byl Vysoký Újezd. Tuto domněnku dokládají archeologické objevy kostrových hrobů z desátého, jedenáctého a dvanáctého století a románský kostelík z druhé poloviny dvanáctého století. Založení kláštera Svaté Pole v katastru dnešní obce Klášter nad Dědinou, sehrálo svou úlohu v podpoře

osídlování regionu dolnosaskými kolonisty. Dle hypotetických tezí právě cisterciáckí mniši působící ve Svatém Poli zorganizovali příchod saských průkopníků, kteří se podíleli na založení osady Cungeswald – Králův Les, tedy dnešního Českého Meziříčí. První zmínka o Cungeswaldu byla zaregistrována v roce 1300 v listině, kterou král Václav II. pověřil jistého Mikuláše správou této osady. Kdo přesně Mikuláš byl, není možné z žádných dostupných pramenů doložit. Pravděpodobně se mohlo jednat o rytíře z královské družiny, o králova oblíbence nebo prostě o schopného správce, který byl pověřen rozdělovat kolonistům půdu a vykonávat právo v obci. Z mýtiny v králově lese se tak stala nová osada, která zásobovala feudální sýpky a udržovala zemské cesty.²

2.2 Od roku 1300 po husitské války

První zmínka o Českém Meziříčí pochází jak už bylo řečeno z roku 1300³, Postupem času se název obce vyvíjel, ve starých písemnostech se můžeme setkat s názvy 1300 Cungeswald, 1352 Kunygswald sive Mezziecz, 1384 Kunygswald sive Mezirzec, 1407 Mezirzieczie sive Kunigswald, 1546 Mezziczij, 1547 Mezyrzjedczij, 1577 Mezirzicy, 1651 Mezřiče, 1653 Mezřýcz, 1720 Meseritsch (Mullerova mapa), 1732 Mezdřič (Wolf), 1760 Mezdržitz, 1773 Meřič, 1791 Mesřžitsch, 1825 Merzicz, 1826 Meřičj, 1838 Merzitsch, 1839 Měřjč, 1840 Mezzitsch (kat. mapa), 1850 Mezřic, 1851 Meřič, 1858 Meziříčí, 1875 Mezřič, 1900 Meziříčí v Čechách, 1934 České Meziříčí, 1939 Bohmisch Měřic / Bohmisch Meseritsch (úředně za okupace) a od roku 1945 do současnosti České Meziříčí. Důvodem pro změnu názvu z Meziříčí na České Meziříčí je odlišení od ostatních Meziříčí v Čechách.

Nejen nejstarší názvy již zmiňovaných obcí, ve kterých se objevuje slovo „královský, svědčí o silné vazbě těchto obcí. Už v roce 1356 měl kostel v Českém Meziříčí filiální kostel v Králově Lhotě, jak nás o tom nepřímo informuje listina Liber Cofirmationum.⁴ V této listině se píše o pánu Hynku z Dubé coby patronovi meziříčské farnosti. Pan Hynek z Dubé z titulu své pravomoci učinil

² Srov. MACH, Jiří. Křesťanství v Podorlicku. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000. Srov. NĚMEČEK Jan (a kol.): České Meziříčí. Sborník z dějin a současnosti střediskové obce České Meziříčí, Praha: ČO ČSTV Sportpropag, 1986.

³ Srov. PROFOUS. Místní jména v Čechách. s. 65.

⁴ Liber Cofirmationum je uloženo v pražské konsistoriální registratuře.

výměnu farářů, prvního nám známého meziříčského faráře Cunczmannuse za v pořadí druhého faráře Mikuláše. Při této výměně asistoval ve funkci exekutora (toho, kdo uvádí do úřadu nového faráře, rohenický farář).⁵ Z tohoto lze dedukovat, že rohenický kostel byl samostatným a regionálně významným farním kostelem již tehdy.

Ve středověku se vysoká, ale i nižší šlechta výrazným způsobem podílela na chodu církve. Šlechtici byli patrony kostelů a obdarovávali je finančně i materiálně.

V roce 1361 Mutina a Sezema z Dobrušky věnovali kostelu sv. Jana Křtitele půl lánu polností ve vsi Rohenice, což je asi devět hektarů. Dále obdarili farnost naturální donací ze dvora v Hlohově (dnes část Slavětína), pro materiální zabezpečení kaplana.

Současníci Otce vlasti Karla IV. Mladota, Jan, Petr a Jindřich z Veselice jsou zmiňováni v letech 1371 – 1372 jako patroni kostela v Rohenicích.⁶

Prakticky celá druhá polovina 14. století se nesla ve znamení nebyvalé prosperity katolické církve. Jak je všeobecně známo Karel IV. byl zbožný člověk a podporoval církve, jak jen mu to jeho pravomoc dovozovala. Roku 1344 bylo pražské biskupství povýšeno na arcibiskupství. Prvním arcibiskupem byl jmenován Arnošt z Pardubic dobrý přítel Karla IV., pocházel z rodu pánů z Hostyně. Vystudoval u johanitů v Kladsku (dnes Polsko) a dále studoval u benediktinů v Broumově. V Padově a v Bologni studoval práva dlouhých 14 let. Arnošt z Pardubic byl velice zbožný člověk, proslulý svou inteligencí a nesmírnou vzdělaností. Církve měla v arcibiskupovi Arnoštu z Pardubic (1344 -1364) mimořádně schopného vůdce. Arnošt z Pardubic měl velmi hluboký vztah k východním Čechám. Vždyť byl rodákem historicky, kulturně a částečně i etnicky blízkého Kladska. Jeho rodina patřila k příslušníkům východočeské mobility.⁷ Již dříve, než se stal arcibiskupem, dal na vědomí, že bude vykonávat farní vizitace, a nechal sepsat úřední znění modlitby Páně (Otče náš) a apoštolské vyznání víry. Za jeho instituce byly v jednotlivých krajích zřízeny arcidiakonáty a pod ně spadala děkanství. V našem kraji byl zřízen takový arciděkanát v Hradci Králové, pod nějž

⁵ Srov. SVATOŇ, Vladimír. Rohenice. Obecní úřad Rohenice, 2004, s. 12.

⁶ Srov. SVATOŇ, Vladimír. Rohenice. Obecní úřad Rohenice 2004, s. 21.

⁷ Srov. KONEČNÝ, Václav. Pražské arcibiskupství 1344-1994. Praha, 1994, s.224

spadalo děkanství dobrušské a dalších sedm děkanství v tomto regionu. Dobrušskému děkanství podléhalo 34 farností.⁸

Další listinná zmínka o farnosti je v roce 1384 v Balbínově díle *Miscellanea Historica Bohemiae*. Tato zmínka pojednává o církevních desátcích všech biskupství toho roku. Tyto desátky vybíral se svolením papeže římský císař a český král Václav IV. od jednotlivých kostelů na plánovanou, ale neuskutečněnou korunovační cestu do Říma.⁹ V dobrušském děkanství bylo několik farností, které nemohly platit desátek s odůvodněním, že jsou chudé. Většinou to byly nově založené farnosti, nebo se tyto chudé farnosti nacházely v Orlických horách. Třeba farnost Opočno sousedící s Meziříčím, na tom byla velice dobře, srovnatelně s městskými kostely nacházejícími se v Hradci Králové.¹⁰

Místní šlechtic Pešín z Meziříčí tak figuruje jako patron kostela v relativně vzdálených Semonicích v roce 1396.¹¹

Naopak Jan, Výšek, Mikuláš a Ježek z Veselice byli patrony kostela v Rohenicích v roce 1399.¹²

2.3 Ve stínu kalicha

Dlouholeté spory a pokusy o reformu církve přerostly v roce 1419 v husitské povstání. Dne 30. července radikální husité vtrhli na radnici Nového Města pražského a vyházeli nenáviděné konšele z oken, tímto činem propukla revoluce plnou silou. Po smrti Václava IV. (1419) se měl stát českým králem Zikmund Lucemburský, Václavův bratr a uherský a římský král. Husité se bouřili proti Zikmundovi především proto, že nebyl jejich vyznání, a vyčítali mu, ač neprávem, smrt Jana Husa. Rozčarovaný Zikmund se rozhodl dobýt korunu českou pomocí křížových výprav.

Již na jaře roku 1420 vyhlásil papež Martin V. po dohodě se Zikmundem křížovou výpravu proti bouřícím se „kacířským“ Čechům.

Z historie víme, že husité se dělili na dvě hlavní křídla. První křídlo byli páni, kteří chtěli oslabit moc církve a převést její majetek do světské moci.

⁸ Srov. . MACH, Jiří. Křesťanství v Podorlicku. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000. s.14

⁹ Srov. Farní kronika s. 254.

¹⁰ Srov. . MACH, Jiří. Křesťanství v Podorlicku. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000. s.14.

¹¹ Srov. SVATOŇ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 14.

¹² Srov. . SVATOŇ, Vladimír. Rohenice. Obecní úřad Rohenice, 2004, s. 12.

Druhým křídlem byli venkované, ti chtěli také oslabení církve a požadovali návrat církve k chudobě.

Pokud se vrátíme do studované oblasti zjistíme, že nedaleko Meziříčí u Třebechovic se začali shromažďovat lidé na kopci, který dostal jméno Oreb.

(Tento název pochází z Písma svatého, u hory Oréb Bůh jako ohnivý keř promlouvá k Mojžíšovi, aby šel do Egypta vyvést boží lid z otroctví, Ex 3-4)

Během krátké doby se na Orebu u Třebechovic seskupilo vojsko, které si začalo říkat Orebské bratrstvo, nebo také orebité, v jejich čele stáli významní šlechtici. V tomto velkém seskupení se vydali proti Zikmundově výpravě.

Roku 1421 vpadl Žižka také do opočenského panství a vypálil se svým vojskem mnoho vesnic. O tom zda vydrancovali husité i Meziříčí, můžeme dnes pouze spekulovat, ale s největší pravděpodobností těmto bouřím obec neunikla. Jak už bylo poznamenáno, obec se nachází na hlavní cestě z Hradce Králové do Opočna. Byla to těžká doba s náboženskými válkami, husité pustošili kraj, cisterciácký klášter Svaté pole, nyní ves Klášter nad Dědinou, byl přepaden a zapálen lidmi z Hradce Králové a Třebechovic pod Orebem, obyvatelé kláštera byli za živa házeni do plamenů. Nastala doba anarchie a zmatků, vždyť ještě v roce 1450 pan Jetřich z Miletínka se svým landrífem táhl do boje, dobyl Českou Skalici a také tábořil v okolí Dobrušky.¹³

V následující epoše se celý kraj držel kalicha a podle listin z 16. století mělo i České Meziříčí svého utrakvistického faráře. Zachovala se jména těchto utrakvistických duchovních správců, jako kněz Martin zemřel v roce 1553 v sobotu po Nanebevzetí Panny Marie a byl pohřben v kostele, jak uvádí nápis na jeho náhrobním kameni, který byl ale zazeděn při přestavbě kostela, kněz Pavel Vysokomýtský 1581-1591 zanechal pro budoucí generace vlastnoručně napsaný text: *„Pro budoucí památku se poznamenalo, kdyby se v Meziříčí posvícení držeti mělo, i aby o to nebylo od potomků hádek budoucně: to vždycky po památce Narození Panny Marie tu neděli, aby se pak ten svátek trefil na neděli, tedy vždycky po té slavnosti. Zapsáno rukou vlastní kněze Pavla Vysokomýtského a faráře na ten čas meziříčského léta Páně LXXX. A tak at' o to potomně mýlky není*

¹³ Srov. SVATOŇ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 14.

žadné není. *Actum ut supra*.¹⁴ Kněz Jakub Hradecký 1600-1607, kněz Jan Stehlík 1615, kněz Jan Zádolský 1623-1624.

2.4 Rekatolizace

Ferdinand II. vydal roku 1624 císařský patent, kterým byly všichni utrakvističtí duchovní vypovězeni nejen ze svých far, ale z království. Někteří nekatoličtí faráři se po vypovězení ze svých farností snažili skrývat v blízkém okolí svého původního působiště, doufaje v možnost návratu. Poslední evangelický farář Jan Zádolský z Meziříčí spolu s Dáriusem farářem přepyšským se ukryvali v Dobrušce pod ochranou městské rady, dokud nemuseli definitivně odejít do zahraničí. Naprostá většina farností zůstala po vynuceném odchodu utrakvistických duchovních opuštěna, stejného osudu se dočkala i studující farnost.

Právní rámec postupující rekatolizaci poskytlo vydání obnoveného zřízení zemského dne 31. července 1627. Po tomto datu jakákoliv naděje na obnovení třeba jen omezené formy tolerance jiného než katolického náboženství už nepřicházela úvahu. Za touto formou rekatolizace stáli Habsburkové, kteří byli úzce spjati s římskokatolickou církví a chtěli vyřešit náboženskou situaci v českých zemích. Evangelictví se stalo zakázaným náboženstvím a byly zřízeny rekatolizační komise, které se měly jakoukoliv formou postarat o přestoupení evangelíků zpět ke katolické církvi.

Poměry, jež vládly na severovýchodě Čech od husitských válek převážně evangelických, vyústily v povstání. Impulsem byl příjezd rekatolizační komise do Opočna pod vedením strahovského opata Questenberka, Otty z Oppersdorfu za panský stav a Jiřího Ostrovského ze Skalky za rytířský stav. Tito dva pánové byli také krajští hejtmani. Na zámek dorazili dne 2. února 1628. Tuto skupinu přijal Adam Erdman Trčka, syn majitele panství, který přestoupil ke katolictví až o několik měsíců později. Komise měla začít s rekatolizací na opočenském panství. Rod Trčků z Lípy jak známo byl evangelického vyznání, a patřil mezi nejbohatší rody v království, měl nemalý vliv na politické a ekonomické dění v zemi.

¹⁴ Soukromý archiv paní Dvořákové. (kopie originalu uložené ve Státním archivu v Rychnově nad Kněžnou. DVORÁK Karel: Prameny k dějinám Meziříčí. s. 175.

Nikdo z Trčků z Lípy neměl v úmyslu přestoupit ke katolictví, a dokonce majitel panství Jan Rudolf Trčka se svou paní Magdalenou odjeli před komisí na Čáslavsko.

Následujícího dne se kolem opočenského zámku shromáždilo mnoho protestujících lidí se svými rychtáři, kteří odmítali přestup ke katolickému vyznání a důrazně žádali náboženskou svobodu. Komise chtěla na rozbouřený lid povolat vojsko, avšak Trčka se obával zbytečných ztrát na životech, proto se snažil zachránit situaci a domluvil setkání s rychtáři obcí na 7. února do Dobrušky. Tato schůzka však nedopadla vůbec dobře, jak se dalo předpokládat a lidé z okolí začali chystat ozbrojené povstání.¹⁵ Rebelové si zvolili vlastní vedení, důstojníky, nadpraporčíky a do čela byl dosazen jednooký starý muž Pavel Špalkař - bývalý stavovský voják, připomínající Žižku a Roštlapil z Kostelce nad Orlicí. Toto povstání bylo rozděleno do tří organizovaných skupin. Toto selské povstání proti Opočnu, Dobrušce a Novému Městu nad Metují dopadlo úspěšně. Náchodští obyvatelé se také připojili a zajali císařskou komisi, která tam právě přijížděla. Nakonec toto selské povstání porazili dne 14. března 1628 v Novém Městě nad Metují žoldnéři Španěla v císařských službách Dona Huerty. Následujícího dne u Hradce Králové oddíly Albrechta z Valdštejna rozprášily zbylé povstalce. Území povstalců bylo vojsky bez milosti rekvírováno a drancováno. Majetky opočenských poddaných byly jako trest za rebelii zatíženy pokutou 50 000 kop míšenských. Tuto pokutu museli lidé splácet mnoho desítek let.¹⁶

Další dramatickou událostí bylo zavraždění Adama Erdmana, hraběte Trčky z Lípy, v Chebu dne 24. února 1634 a dále 29. září 1634 náhlá smrt jeho otce Jana Rudolfa hraběte Trčky z Lípy (do hraběcího stavu byli povýšeni po přestupu na katolické vyznání). Následovala konfiskace jejich majetku pro údajné spiknutí proti císaři Ferdinandovi II. Tento zabavený majetek - opočenské panství, a tedy i farnost Meziříčí - dal císař do zástavy Rudolfovi, hraběti Collorédovi z Wallsee, polnímu maršálkovi, a jeho bratrovi, plukovníku Jeronýmovi, dne 28. prosince 1635. Další majetek získala tato rodina roku 1771 sňatkem mezi knížetem

¹⁵ Srov. MACH, Jiří. Křesťanství v Podorlicku. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000.

¹⁶ Srov. SVATOŇ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 11.

Františkem a Marií Alžbětou hraběnkou z Mannsfeldu a kněžnou z Fondi. Odtud pochází současné příjmení rodiny Colloredo-Mannsfeldové.¹⁷

V roce 1638 byla obnovena farnost v Třebechovicích pod Orebem s filiálkami Jeníkovice, Krňovice, Ledce, Klášter, Vysoký Újezd, Králová Lhota, České Meziříčí a filiální kostel sv. Jana Křtitele v Rohenicích byl včetně svého zázemí přifařen k Velké Jesenici.

Katolický duchovní Adalbert Losický sídlící ve Vysokém Újezdě spravoval v letech 1638-1644 i České Meziříčí. Do dnes o jeho působení svědčí nejstarší dochovaná meziříčská matrika založená 1638.¹⁸

1752-1781 Jiří Kujál z Opočna

1781-1806 Jan Pitter z Opočna

1808-1809 Josef Kopf z Choltic

1809-1812 Josef Špalek z Miskoles

1812-1849 Jiří Bořek z Jesenice

1849-1884 Václav Králíček ze Zvole

1884-1919 Josef Roušar z Poličky

1919-1920 Augustin Petrák

2.5 Soupis dle víry z roku 1651

Tento soupis nám dnes poskytuje cenné informace o tehdejšímu stavu katolické církve v našem kraji, většina obyvatel se klonila, jak již bylo řečeno, evangelické konfesi. Lidé ke konverzím nebyli ani trochu nakloněni. Z dokumentu můžeme zjistit dělení obyvatel na možnost budoucí naděje v obrácení ke katolicismu a bez naděje.

Tato druhá kategorie se týkala především dospělých lidí a starců, protože vynaložená energie na úspěšnost ve změně postojů je mnohem marnější a svízelnější než u dětí a mládeže. Církev pravděpodobně předpokládala, že dlouhodobým systematickým působením dokáže překonat u nové generace tento postoj. Pojdme se nyní podívat, jak to bylo statisticky s vírou v této farnosti.

¹⁷ Srov. SVATOŇ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 11.

¹⁸ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 94.

V dnešním Českém Meziříčí tehdy žilo podle soupisu 357 obyvatel, z tohoto počtu byli pouze tři lidé katolického vyznání. Možný přestup ke katolictví představovala kategorie dětí a mládeže v počtu 218 osob. Bez naděje na přestup ke katolické víře bylo 136 osob. V Králově Lhotě byla situace obdobná - ze 128 obyvatel nebyl nikdo katolického vyznání a bez naděje na přestup 65 osob. Zbýlých 63 dětí bylo považováno za budoucí naději pro „pravou víru“. V obci Rohenice žilo tehdy pouhých 53 obyvatel, z toho 26 osob bez naděje na katolickou víru a 27 s nadějí - opět děti a mládež. Pokud si shrneme tuto farnost, zjistíme, že církev neměla lehkou úlohu v navrácení původního majoritního postavení.¹⁹

¹⁹

Srov. Soupis podle víry z roku 1651: Hradecko-Bydžovsko 2. Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou.

3 Samostatná farnost v České Meziříčí obnova 1713

Po dlouhých 89 letech se v Českém Meziříčí obnovila roku 1713 samostatná farnost s farním kostelem sv. Kateřiny Alexandrijské a dvěma filiálními kostely v Králově Lhotě a Rohenicích.²⁰ Téhož roku byla přidělena k farnosti také ves Slavětín, která do té doby spadala pod farnost Jesenice (Velká Jesenice).²¹

Petr Antonín Sýkora (1713 – 1743)

Petr Antonín Sýkora, první meziříčský farář se narodil v Hradci Králové, byl vysvěcen na kněze, stal se kaplanem v Dobrušce až do roku 1713, kdy ho hrabě Hieronymus Colloredo ustanovil prvním farářem v Meziříčí. Zde strávil Antonín Sýkora zbytek svého velmi plodného života. Nově jmenovaný farář musel bydlet první dva roky ve staré dřevěné chalupě mlynáře na mostě u řeky a zůstat tam až do dokončení stavby nové fary. Stavba fary započala roku 1713 na místě původní nefunkční zchátralé fary. Dokončení stavby se uskutečnilo roku 1715, kdy se mohl farář přestěhovat do opravdu pěkné nové fary.(viz příloha č. 5)

3.1 Evangelická reakce v roce 1732 a tajné nekatolictví

Protestantismus měl v tomto regionu velmi hluboké kořeny. Rytíři Trčkové z Lípy, později povýšení do panského stavu, byli velmi horliví utrakvisté, poslední z nich Johann Rudolf dokonce vytvořil vlastní bohoslužbu podobnou katolické liturgii a nakonec se přiklonil k augšpurské konfesi. Obnova katolictví byla zde proto značně obtížná a působení jezuitských misionářů vyvolávalo mohutné nepokoje. Zoufalý nedostatek katolických kněží, kteří mohli šířit víru, neprosplával změně smýšlení místních lidí. Hlad po zpřítomnění Božího slova tak uspokojovalo čtení velmi opatrovaných a střežených biblí a traktátů, děděných z generace na generaci. Katoličtí misionáři se snažili vyhledávat a zabavovat tyto spisy, avšak navzdory všem vizitacím a trestům mnohé zůstaly většinou dobře ukryty a o to více si jich lidé cenili. Ve zdejším regionu působil mezi jinými misionáři i vzdělaný

²⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 95.

²¹ Srov. Paměti rodu Svatoňova z Rohenic č. p. 15., nestránkováno

a později demonizovaný páter Koniáš. Téměř každému je známo, že zabavoval zakázané evangelické knihy a veřejně je páčil. Málokdo už zná Koniášův soupis zakázaných i povolených knih, jenž je v podstatě největším souhrnem starých česky psaných tisků. Téměř nikdy se nemluví o tom, že za zabavené „závadné“ knihy dostávali lidé od misionářů kvalitní česky psané knihy. Tajní evangelíci nebyli často žádní „andělé“, vždyť např. dne 1. května 1733 se kdosi pokusil zapálit klášterní kostel v Opočně právě v době, kdy tam páter Koniáš sloužil mši svatou. Tajný protestantismus byl také záměrně rozdmýcháván emisary ve službách pruského krále Bedřicha Velikého a sloužil tak jeho imperiálním zájmům. Agenti přicházející z Lužice, ovládané Saskem, přinášeli s sebou zakázané evangelické knihy a podněcovali zde evangelijní hnutí blízké luteránskému pietismu. Poddaní opočenského panství začínali být čím dál víc neklidní a začínali se bouřit. Jeden takový nepříjemný útok zažil také meziříčský farář Petr Antonín Sýkora v devatenáctém roce svého působení. Jeho nástupce vše popisuje slovy: „*Za jeho správy 1732 se událo spiknutí husitského lidu proti pravé víře, provozovali veřejně své zpěvy a shromáždění ve vsích a na statcích, přijímali pod obojí způsobu, zabírali totiž kostely pro svá neřádná shromáždění: újezdský, královéhotský zabrali a jako posedlí démony se odříkali majetku, dokud nebyli rozehnáni našimi vojáky, vsazení do vězení a mnoha způsoby přesvědčování k odvolání a zřeknutí se tohoto zla. Vůdcové této sekty byli: Joannes Liberda Polák, který zde po mnoha let rozséval setbu. Další Mathias Toutz, bývalý meziříčský kantor, třetí Javůrek Šestajovický, čtvrtý Nikolaus Pancíř, šestajovický myslivec.*“²²

Výše zmíněná citace nám do určité míry přibližuje událost zvanou „Opočenská rebelie pro víru“. Nejznámější událostí této rebelie byla deputace zástupců selského stavu na opočenský zámek. Na vrchnosti se požadovala náboženská svoboda a volné šíření „pravé“ evangelické víry. Hlavním mluvčím tohoto poselstva byl „vzpurný“ a kacířský kantor Matěj Antonín Touc, který byl za své názory vykázán ze školství a usazen jako drobný rolník v Rohenicích.²³

²² Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 100.

²³ Srov. SVATOŇ V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 12.

3.2 Emigrace evangelíků 1742

Na počátku vlády Marie Terezie odpor proti katolické církvi a její liturgii vyvrcholil. U některých sousedů byl tak silný, že je musel obecní dráb pohánět k návštěvě bohoslužeb, podobně jako na robotu. Tajné evangelictví přestalo být reálným problémem po roce 1742. Tehdy 52 hluboce přesvědčených evangelíků z Českého Meziříčí zvolilo dobrovolnou emigraci do Slezska, ovládaného Prusy, Berlína a také Saska. Využili chaosu, který vyvolaly slezské války a pohyb pruských vojsk ve východních Čechách. Pruská okupační armáda jim umožnila vyvézt za hranice část majetku, poskytla jim ochranu a určité materiální zabezpečení. Z toho, co dnes o osudech těchto náboženských emigrantů víme, je patrné, že po příchodu do Pruska mnozí brzy vystřízlivěli z falešných nadějí a někteří z nich se do Meziříčí dokonce tajně po letech pod změněným jménem vrátili. Většina jich ale v cizině zůstala natrvalo a tak se příjmení rodáků z farnosti České Meziříčí objevují na zakládajících listinách řady českých evangelických osad na území pruského státu. *„Josef Hubáček z Meziříčí, chalupník, bratr meziříčského rychtáře Jana Hubáčka patřil k předákům opočenského povstání. Vedl nekatolické pobožnosti. Když měli být Jan Vaněček a Václav Glanc předvedeni k výslechu, doprovázel je Josef Hubáček s Liberdovou Harfou v ruce a s ním šlo dalších asi 40 lidí z Meziříčí na zámek. 18. září 1732 byli předáci hnuti na zámku, aby vymohli zatčení souvěrce ze Slavětína, ale byli sami vzati do vězení. Hubáček byl vězněn v Hradci Králové a v září 1734 byl odsouzen k nuceným pracím bez udání délky trestu. 1742 emigroval s manželkou Alžbětou a synem Jiřím.*

8. listopadu 1745 podepsal jako starší sboru žádost o potvrzení kazatele Blanického a 2. ledna 1746 podepsal v Munsterbergu další žádost. 22. září 1748 podepsal jako starší sboru prosebný dopis do Švýcar.

Udržoval spojení do Čech. Meziříčský kantor Jan Němeček při svém výslechu v r. 1748 přiznal, že dostal pozdrav od Josefa Hubáčka ze Slezska.²⁴

3.3 Bouře

Po třicetileté pastoraci ukončil farář Petr Antonín Sýkora v 63 letech svůj plodný duchovní život, zanechal pro svého nástupce ve správě konzistoře sumu 1250 zlatých se záměrem, aby úroky byly použity k vybavení kostela. Pohřben byl ve starém kostele pod lampou v blízkosti hlavního oltáře.²⁵

Z úroku výše zmíněného kapitálu, který byl doplněn sbírkou, byla 8. září 1749 postavena před farním kostelem socha Matky Boží.²⁶ (viz příloha č. 5)

Jan Ignác Sýkora farář (1744 – 1758)

Narozen 1709 v Hradci Králové, syn Václava Ludvíka Sýkory bratra prvního faráře. Pozice nového faráře nebyla snadná, hned na začátku svého působení zažil pruský vpád a byl svědkem vydrancování fary. Sám o tom píše takto: *„Roku 1745 opět vpadli prušťí nepřátelé do naší země a způsobili českému obyvatelstvu mnoho útrap, plenili je a tuto farnost též a kde byly jaké peníze, ty pobrali a odnesli. A toto obležení trvalo čtyři týdny.“*²⁷

Následující rok přinesl zdražení a hlad. V průběhu přesunu obou nepřátelských vojsk roku 1747 byla zcela zničena úroda: *„Toho roku nesklidil zdejší správce ani zrno, všechno v polích přišlo vniveč, ohromný nedostatek, bída vzrostla tak, že ubohý zdejší lid i farář trpěli bezpříkladně, protože museli jíst plevy, lusky, ořechy, kočky a psy. Po hladovění následovala další rána a to nákaza dobytka. V roce 1747 hynul všechn dobytek, především krávy, jako na výsměch hladovějícímu lidu, Bohu a lidskému pořádku. Dále se kradlo a zabíjelo rozšiřovala se chudoba a prostituce.“*²⁸

3.4 Stavba a popis nynějšího farního kostela (1748-1752)

²⁵ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s.96

²⁶ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s.96

²⁷ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s.101.

²⁸ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 102.

Původní farní kostel v Českém Meziříčí, který máme doložený už na začátku druhé poloviny 14. století, byl v 18. století pro farníky příliš malý a ani jeho technický stav nebyl dobrý. Jeho stáří bylo odhadováno na bezmála půl století. Dokonce mu hrozilo zřícení, a proto byl stržen a na jeho místě postaven nynější poměrně reprezentativní barokní kostel.

(viz. příloha č. 3., 4.)

V pamětní knize se o této klíčové stavbě dovíme jen málo, nepíše se tu téměř nic o průběhu stavby a jejím dokončení. Zdá se být zvláštní, že pamětní kniha nezmiňuje jméno stavitele ani ostatní řemeslníky a umělce.

Základní údaje nás pouze informují o tom, že 13. května roku 1748 se začalo s bouráním původního kostela. Při demolici bylo nalezeno 6 náhrobních kamenů. Pamětní kniha Českého Meziříčí uvádí, že jeden náhrobní kámen kryl ostatky kněze Martina, který zemřel 1553, a měl český nápis. Tento náhrobní kámen byl použit na vyspravení dlažby před hlavním vchodem do kostela a pravděpodobně tam leží lícen dolu dodnes. Na druhém náhrobním kameni byla vytesána postava rytíře s nápisem odkazujícím na Jana Tamchyna z Doubravice, pána na Tošově, který zemřel 1623. Třetí kámen zobrazoval postavu ženy a náležel manželce zmíněného Alžbětě Tamchynové zemřelé 1619. Tyto dva náhrobní kameny Tamchynů jsou dosud zazděny na západní stěně kostela. Nápisy již nejsou čitelné. Zbývající tři náhrobní kameny patřily dětem Tamchynovým a o osudu těchto kamenu není žádná zmínka.

Mnoho chrámových staveb v našem regionu bylo vybudováno v průběhu 18. století a v této podobě se s nimi můžeme setkávat do současnosti. Kostel sv. Kateřiny v Meziříčí byl dílem královehradeckého stavitele Františka Kermana (1710-1787), žáka vynikajícího stavitele Kiliána Ignáce Dientzenhofera, který sice nevybudoval v tomto kraji žádnou chrámovou stavbu, ale již zmíněný Kerman zde zanechal svou hmatatelnou stopu svého učitele v několika sakrálních stavbách. Za zmínku stojí kostel v Dobřanech vystavěn v letech (1738-1740), rokokový kostel v Uhřínově (1752-1755), úprava poutního kostela na Homolí, kde byl zvětšen prostor pro zajímavé schodiště roku 1766, dále pak kostel v Kostelci,

tyčící se jako městská dominanta, vybudován v letech (1768-1773) a například chrám v Častolovicích zasvěcený sv. Jiří vybudován v letech (1768-1775).²⁹

Dne 27. června 1748 započali zedníci svou práci na stavbě nového meziříčského kostela, ale základní kámen byl položen až 8. září a slavnostně požehán. Požehnal ho pan Jan František Michálek, konsistoriální rada a sekretář, ck. dvorní kaplan a rektor královéhradeckého semináře, opočenský rodák.³⁰

Stavba byla financována převážně z prostředků farnosti, ale zcela jistě pomohly finanční dary patrona meziříčské farnosti knížete Josefa Colloreda z Wallse a jeho manželky Marie Isabelly rozené hraběnky ze Sthrenberku. Do dnešní doby se nám dochovaly jejich erby do pískovce vytesány nad hlavním portálem tohoto kostela.³¹

Při stavbě nového barokního kostela se změnila dispozice. Dávňý křesťanský zvyk stavět kostely s presbytářem orientovaným na východ zde z praktického hlediska nevyhovoval. Šlo zde především o vstup do kostela, pro který se více hodila východní strana, lépe přístupnější z centra obce. Zanedbatelné nebylo ani hledisko umístění věže, která byla nejen z reprezentativních důvodů situována na průčelní stranu kostela a stala se tak zdaleka viditelnou dominantou. Na protější straně směrem k západu je tedy presbytář půlkruhového tvaru, po stranách se nacházejí kaple, jedna z nich je používána jako sakristie. Kostel je postaven z cihel a kamene, střešní krytinou jsou pálené tašky. Dvě již zmiňované kaple mají samostatné vchody.

Původně bylo dvanáct oken, ale v červenci roku 1796 přišla velká vichřice a rozbila pět oken. Tehdejší farář Dyma nechal dvě okna zazdíť. Dominantou interiéru je oltář sv. Kateřiny Alexandrijské (viz příloha č. 6), zhotovený z kolorovaného dřeva a pozlacený. Oltářní obraz je namalován na plátně v dřevěném pozlaceném rámu, pochází z dílny malíře Jana Antonína Vocáska. Malíř jej namaloval roku 1754. Na obraze je zachycen výjev, kde je svatá Kateřina se svými atributy. Součástí výjevu je vladař obklopený pohanskými mudrci, všichni pozorně naslouchají neohroženému zvěstování evangelia z úst světice. Jak praví legenda Kateřina Alexandrijská pocházela z egyptského města Alexandrie, žila ve

²⁹ Srov. MACH, Jiří. Křesťanství v Podorlicku. Vyd. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000. ISBN: 80-901757-7-5, s. 189-190.

³⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 103.

³¹ Srov. RATIBOŘ, ročník. č. V, 1887, s. 152.

3. století, byla údajně velice krásná a inteligentní. Od mládí se zajímala o názory římských a řeckých filosofů, o základní antickou literaturu a poezii. Prý s pýchou odmítala všechny nápadníky, jednoho dne potkala muže pravděpodobně poustevníka, který ji vyprávěl o Ježíši Kristu. Toto setkání na Kateřinu udělalo takový dojem, že se rozhodla dát se pokřtít. O pár let později přijel do Alexandrie císař Maximin slavit uctívání pohanských božstev. Kateřina se rozhodla jít na tuto oslavu jen proto, aby vysvětlila nesmyslnost těchto oslav. Svou výmluvností se dostala až před císaře, který byl zvědav na její vyprávění o jednom Bohu a jeho synu. Císař Kateřinu vyslechl a nechal zavolat své nejlepší rádce, aby jí rozmluvili vše, co pravila. Ovšem nikdo z těch nejlepších císařských rádců nedokázal Kateřinu usvědčit z nesmyslnosti jejího hlásání, ba naopak všichni se přiklonili na její stranu, což ovšem císaře na tolik rozčílilo, že nechal všechny včetně Kateřiny uvěznit. Když se Maximin dozvěděl, že mnozí jeho rádci se zajímali o křesťanství, nechal rádce a mudrce popravit a Kateřinu nechal zbičovat. Když ani toto nepomohlo, začal s jejím mučením. Neuvěřitelné bylo, že vždy se tato dívka velice rychle zotavila a opět vypadala jako dříve svěží a krásná. Odsoudil tedy Kateřinu k smrti a to tím nejhorším způsobem, rozdrásáním mezi otáčejícími se koly s železnými hroty. Kat roztočil kola, provaz praskl a jedno z kol se rozsypalo. Císař a všichni přihlížející nevěřili vlastním očím. Netrvalo dlouho a Kateřinina smrt se přiblížila, Maximin ji nechal setnout hlavu. Práví se, že její ostatky přenesli andělé na horu Synaj. Kateřina je patronkou dívek, panen, manželek, učitelů, studentů, teologů, filozofů, knihoven, univerzit, nemocnic. Dále všech řemesel co mají co dočinění s kolem či nožem jako mlynářů, hrnčírů, krejčích, kadeřníků.³²

Již zmíněný malíř Jan Antonín Vocásek přispěl do meziříčského kostela nejen impozantním oltářním obrazem, ale ještě další tvorbou. Jsou to tři navzájem spolu související obrazy s vypodobněním sv. Kateřiny, sv. Barbory a sv. Apoleny. Tyto obrazy se dnes nacházejí v okresním muzeu v Rychnově nad Kněžnou jako anonymní práce.³³

Na pravé straně kostela je oltář sv. Jana Křtitele z roku 1796 (viz příloha č.9) pořízený pravděpodobně za prodanou cínovou křtitelnicí s českým nápisem z roku

³²

Srov. BAUEROVÁ Anna: Tisíc jmen v kalendáři.

Praha: Šulc a spol. 1992. s.197

³³ Srov. MACH, Jiří. Křesťanství v Podorlicku. Vyd. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000. s. 216

1558. Tento oltář byl zhotoven u Bartoše v Dobrušce.³⁴ Na protější straně je bohatě zdobená kazatelna přivezena 17. listopadu 1755 a za ní je vchod do levé kaple sloužící jako sakristie. Napravo je ještě starý postranní oltář s vyobrazením sv. Jana Nepomuského (viz příloha č.7), tento starobylý oltář pamatuje ještě původní kostel.³⁵

Pod podlahou kostela se skrývá krypta, ve které je hrobka faráře Petra Sýkory, zesnulého roku 1743. Tato krypta se s největší pravděpodobností nenachází u hlavního oltáře, protože jak už bylo zmíněno, dispozice nového kostela byla změněna. Dá se předpokládat, že hrobka se bude nacházet někde u vchodu kostela.

Na den svatě Kateřiny 25. listopadu 1752 byl nový kostel (viz příloha č.3) slavnostně vysvěcen rektorem biskupského semináře Janem Františkem Michálkem. Součástí této slavnosti bylo umístění honosného kříže na zvonici kostela. Vysvěcení tohoto kostela se uspíšilo pravděpodobně kvůli výročí 400 let od první písemné zmínky českého názvu obce České Meziříčí.

Kostel budovaný už pět let nebyl zcela dokončen, ale daly se zde provizorně sloužit bohoslužby. Po otevření kostela stavba pokračovala a dne 25. září 1753 došlo k pověšení prvního zvonu. Zvony byly umístěny do věže kostela tradičním způsobem za pomoci mnoha farníků, celkem byly zavěšeny tři zvony, všechny ještě pamatovaly původní kostel. Největší zvon má tento nápis: „ *TENTO x ZVON x GEST x SLIT x ODEMNE x MARTINA x EXNERA x V MESTIE x HRADCZY x KRALOWE x ND x LABEM x KE CZTI x A CHWALE x BOŽI x A KU POCZTIWOSTI x SWATE x PANNY x KATERZINY x KZADUSSI x MEZRZICZKEMU x LETA x PANIE x 1644.*“

Prostřední zvon má podobiznu Ukřížovaného, Panny Marie a sv. Jana Evangelisty s nápisem: „ *Letha x panie x M x d x XXXVIII x tento x zvon x gest x slit x ke czti x a chwale x panu x bohu x a Swatemu x duchu x na x HORZYCZKY x duch . bozi . naplnil . gest . wssecek . okrsslak . zemie . alla . MISTR MATIEG.*“

Pravděpodobně zvon druhý byl původně určen pro Hoříčky u České Skalice, kde

³⁴ Srov. NĚMEČEK Jan (a kol.): České Meziříčí. Sborník z dějin a současnosti střediskové obce České Meziříčí, Praha: ČO ČSTV Sportpropag, 1986.s. 29-30.

³⁵ Soukromý archiv paní Dvořákové. (kopie originalu uložené ve Státním archivu v Rychnově nad Kněžnou. DVORÁK Karel: Prameny k dějinám Meziříčí. s. 175.

stojí kostel sv. Ducha. V tomto kostele se nachází větší zvon s podobným nápisem. Těžké dnes posuzovat proč meziříčský zvon má tento nápis.

Nejmenší zvon byl přelit z předešlého rozbitého, má nápis: „ *TENTO ZWON x GEST /slit/ ODEMNE . MARTINA . EXNARA . V MESTE . KRÁLOWE . HRADCZY . NAD LABEM . 1644.*“ Pravděpodobně byl tento zvon vyroben se zvonem prvním největším.³⁶

V listopadu 1755 byl dokončen téměř celý vnitřek kostela včetně sestavení hlavního oltáře. Tedy od položení základního kamene až po dokončení trvala stavba kostela sedm let a dva měsíce. Kronika farnosti mluví o tom, že náklady na oltář a kazatelnu byly hrazeny z majetku kostela.

3.5 Stabilizace poměrů (1758-1780)

Biskupství v Hradci Králové se rozhodlo roku 1758 Jana Ignáce Sýkoru po čtrnáctileté duchovní správě přeložit do Třebechovic.

František Josefi (1758 – 1766)

Třetím farářem v Českém Meziříčí se stal František Josefi (řečený Josefu) od roku 1758 až do roku 1766. Narozen 1714 v České Skalici na náchodském panství.

V Českém Meziříčí působil osm let, ale do zdejší farní kroniky za tu dobu nenapsal ani řádek. Jeho následujícím působištěm byla farnost Přepychy.³⁷

Josef Xaver Spiroh (1766 – 1787)

Čtvrtý farář v pořadí Josef Xaver Spiroh se staral o meziříčské věřící od roku 1766 do roku 1787 měl funkci faráře a personálního děkana. Pocházel z Hradce Králové, narozen okolo roku 1715. Na kněze byl vysvěcen 17. února 1742, žil v královéhradeckém domově kněží, stal se kaplanem v Novém Městě (1740 – 1750).

Zde žil v neustálých válečných zmatcích konfliktu mezi pruským králem Bedřichem Velikým a Marií Terezií. Dvakrát ho prusí vojáci zajali a využívali ho jako rukojmí. S velkou odvahou při nasazení vlastního života přísluhoval svým

³⁶ Soukromý archiv paní Dvořákové. (kopie originálu uložené ve Státním archivu v Rychnově nad Kněžnou. DVOŘÁK Karel: Prameny k dějinám Meziříčí. s. 175.

³⁷ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 103.

věřícím, uděloval jim svátosti a kázal Boží slovo. Z Nového Města byl poté z rozhodnutí svého bratra Václava Spiroha novoměstského expozitního děkana dosazen do Bohuslavic nad Metují. V Bohuslavicích působil devět let, zanechal zde trvalou památku, a to sochu sv. Jana Nepomuckého na výběžku u rybníka, pěkně tesanou z kamene. Na svou vlastní žádost byl přeložen do Dobrušky jako kaplan, odkud byl konečně po sedmi

a půl letech 26. října 1766 přeložen knížetem Rudolfem Colloredem na faru do Meziříčí, kde působil 22 let, zemřel ve svých 77 letech. Zajímavá písemná zmínka pana faráře Spiroha se nachází ve farní kronice, kde popisuje změnu v tehdejší povinnosti dovozu kněze na mše svaté a k nemocným. *„Opočenští poddaní mající povinnost vozit kněze k nemocnému dvěma koňmi, pokojně vykonávali onu robotu až do onoho osudového případu s jistým studentem z Dobrušky. Byl to kandidát kněžského stavu, který již dosáhl zasvěcení stolu Páně, ale protože kvůli poddanství nemohl vstoupit do řádu, požádal o uvolnění urozeného pána pana knížete Colloreda působícího ve Vídni, otec knížete Hieronyma. Když toho nemohl dosáhnout ani po třech žádostech, ale byl odmítnut vrchnostenskou kanceláří, onen – byl vynikající student – v zoufalém činu vnikl do domu, kde kníže bydlel a oběsil se. Majorátní syn a dědic panství, zděšen tímto osudným případem, rozhodl se sloužit ve zbožnosti Bohu a odřící se této časnosti. Vstoupil tedy do Religiosus Oratorii Jesu v Římě*

a vedl tam svatý život. Svému mladšímu bratrovi Hieronymovi postoupil panství za těchto podmínek.

Za první – kterýkoliv poddaný, ať syn chalupníka nebo nájemník, který by se chtěl stát knězem nebo laickým bratrem, je zdarma propuštěn z poddanského svazku.

Za druhé – aby tomu sedlákovi, který zapůjčí koně pro dovoz kněze k nemocnému, byla pro ten den odpuštěna roboty, aby chudí nemocní neumírali bez svátosti.

Za třetí – aby po smrti úředníka nebo panského služebníka dostala jeho pozůstalá vdova přiměřený plat a přiměřené naturální dávky a jiné přiměřené živobytí po všechny dny svého života, jestliže se znovu neprovdá.

Tyto podmínky ať dodržují všichni dědicové panství. Tento případ nebyl nikdy zveřejněn, aby na urozenou rodinu nepadla hanba.“³⁸

3.6 Rekatolizace má pevné základy 1781

Za působení faráře Spiroha došlo k přestupu některých farníků k protestantismu helvétské konfese v roce 1781. Tito odpadlíci, kterých bylo překvapivě málo, využili tolerančního patentu Josefa II. k opuštění katolické církve. Přestupům předcházely žádosti k vrchnostenské kanceláři o uvolnění ze svazku z římskokatolického náboženství. Toleranční patent vyvolal v řadě lidí falešné představy a byl zdrojem mnoha osobních konfliktů. Ilustrační je v této souvislosti následující citace: *„Odchodem největších náboženských radikálů do zahraničí evangelická tradice v této obci prakticky končí. Nezanedbatelný vliv na pokatolictění Meziříčí mělo jistě působení místních katolických duchovních po obnovení samostatné farnosti v roce 1713. V tomto kontextu můžeme chápat vysvěcení barokního kostela sv. Kateřiny dne 25. listopadu 1752 jako symbol proměny protestantské obce v obec katolickou. Vždyť po vydání tolerančního patentu v roce 1781 se v Meziříčí k evangelickému vyznání nikdo nepřihlásil.“*³⁹

Neustálé zmatky a napjatá atmosféra ve farnosti, nedostatek teologického vzdělání mezi věřícími vedly nakonec zdejšího faráře k myšlence na klid ve stáří (viz příloha č. 2), a tak požádal o přeložení do Dobrušky. Nadřízení mu vyhověli a on se mohl 4. května 1787 přestěhoval do Dobrušky, kde v poklidu mohl prožít svůj odpočinek.

Pátý farář František Josef Hein v letech (1787-1793)

Narozen v Třebechovicích, dříve kaplan na Novém Hrádku a lokalista v Dobřanech. Presentován knížetem Rudolfem Colloredem, byl investován nejdůstojnější konzistoří jako farář v Meziříčí 26. září 1787. Po šesti letech přešel díky prezentaci knížetem Franzem Gundakerem Colloredem 19. října 1793 na uprázdněné farní beneficium v Třebechovicích, kde zemřel 27. srpna 1796. Ke svému jmenování do Třebechovic pod Orebem si udělal takovýto chronogram: *„FrnCIsCVs Heln prInClpe eleCtVs CvratVs TrzebeChWICensIs patrlota prIMVs.“*⁴⁰

Šestý farář Vít Antonín Dyma v letech (1794 – 1796)

³⁹ Srov. SVATOŇ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 12.

⁴⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 113.

Narozen v Hradci Králové, synovec faráře Josefa Spiroha, byl u něho čtrnáct a půl roku kaplanem, pak administrátorem, v září 1787 byl na lokálii v Dobřanech, odkud byl 24. prosince prezentován na faru do Meziříčí a 8. ledna 1794 investován konsistoří. Jeho pobyt zde byl velice krátký, již 26. října 1796 byl dosazen na faru do Třebechovic pod Orebem, kde také zemřel 20. ledna 1802.⁴¹

Sedmý farář Filip Jakub Čížek (1796 – 1809)

Narozen v Dobrušce, byl kaplanem v Třebechovicích pod Orebem 1787 – 1794, dále lokalistou v Dobřanech 1794 – 1796 a poté byl prezentován na faru do Českého Meziříčí 21. prosince 1796. V roce 1804 byl jmenován děkanem a roku 1809 odešel do Přepych, ovšem zde nepůsobil dlouho, neboť se 14. srpna 1812 účastnil pohřbu tamního děkana Johana Makuly, byl během jídla v refektáři Milosrdných bratří zasažen mrtvicí a po generální zpovědi a svátosti umírajících odevzdal okolo sedmé hodiny svou duši.⁴²

Osmý farář Alois Bachmann (1809 – 1812)

Narozen v Bohdanči a vysvěcen na kněze 16. června 1789, byl kaplanem v Přepychách 1789 – 1797, poté lokalistou v Dobřanech 1797 – 1809, obdržel od knížete Rudolfa Colloredo Mannsfelda 7. prosince 1809 umístění na meziříčskou faru. Tento skromný a dobrosrdečný kněz zde ovšem nepřebýval dlouho, již 13. října 1812 ho kníže přemístil na opuštěnou faru v Přepychách. Tam také oslavil jako vikariátní sekretář a děkan své kněžské jubileum. Zemřel 9. září 1839.⁴³

Devátý farář František Hotiš (1813 – 1819)

Narozen v Opočně 7. října 1779, byl vysvěcen na kněze 26. srpna 1803, byl kaplanem v Chrudimi, na své přání byl přeložen do Opočna a později do Přepych jako kaplan. Roku 1808 se stal administrátorem ve Slavoňově a o rok později kaplanem v Hrádku, kde působil dva roky. Další dva roky strávil jako lokalista v Olešnici, poté ho kníže Rudolf Colloredo přeložil do Českého Meziříčí. Za jeho působení proběhla generální vizitace meziříčské farnosti Jeho Excelencí

⁴¹ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 114.

⁴² Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 117.

⁴³ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 119.

hradeckým biskupem Aloisem Josefem, hrabětem Kolovratem – Krakovským a tři sta věřících obdrželo svátost biřmování.⁴⁴

3.7 Spory o zádušní pozemky (1805-1821)

V době působení faráře Františka Hotyše probíhal několikaletý velmi emotivní soudní spor mezi rohenickými rolníky a vrchnostenskou kanceláří v Opočně o pozemky. Větší část sporných pozemků, kterou do té doby tzv. odnepaměti (pravděpodobně od třicetileté války) měli ve svém držení někteří roheničtí zemědělci, byla rozhodnutím nejvyšší soudní instance prohlášena majetkem kostela sv. Jana Křtitele v Rohenicích. V konečném verdiktu tohoto soudního sporu z roku 1821 se plně projevilo zvýšené sebevědomí feudálních vrchností pramenící z porážky Napoleona Bonaparta. Poškozeným rolníkům hrozily v případě jakéhokoliv pokusu o obnovení této kauzy drastické tresty. Pocit křivdy v některých rodinách vydržel po několik generací. S odstupem můžeme říci, že jednání soudu nebylo zcela v souladu s tehdy platnými právními předpisy, existují dokonce informace o zneužití toho, že poddaní neuměli německý jazyk. Byla jim podsunuta německy psaná darovací smlouva v níž se vzdávali svých nároků na sporné pozemky ve prospěch kostela.⁴⁵

Následující citace z rodové kroniky přibližuje tehdejší poměry: „*Matěj Svatoň byl zavolán do vrchnostenské kanceláře v Opočně. Bylo jemu tam doporučeno, aby to pole daroval záduší do vsi Rohenice. Když se bránil, s úsměvem jemu panský úředník řekl, když nechcete, nemusíte, ale musíte podepsat tuto listinu, že pole nedáte. Listina ovšem byla psána německy, čemuž nerozuměl, nechal se nachytat na plané sliby a podepsal, půda byla pryč, záduší ji zabralo. Hodně zkomolený zápis německy je zapsán ve farní pamětnici v Meziříčí str. 424.*“⁴⁶

3.8 Klidná léta před bouří (1821-1844)

Roku 1819 byl otec František Hotyš povýšen do Třebechovic a dále na vikariátního sekretáře a od 1843 na biskupského vikáře, konsistoriálního radu a

⁴⁴ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 120.

⁴⁵ Srov. SVATOŇ, V., VILIKOVSKÁ, I. České Meziříčí v zrcadle dějin a současnosti. Obecní úřad České Meziříčí, 2002, s. 13.

⁴⁶ SVATOŇ, Václav. Pamětní kniha rodu Svatoňů z Rohenic 1935-1990, s.98

inspektora opočenského školního okrsku. Posledním jeho pobytem byla fara ve Velké Jesenici. Zemřel roku 1856.

Matyáš Jiskra (1819 – 1821)

Desátý farář Matyáš Jiskra se narodil v Hradci Králové 13. srpna 1765, na kněze byl vysvěcen roku 1791, stal se kaplanem v Dobrušce mezi roky 1792 – 1796, následně administrátorem v Českém Meziříčí v listopadu a prosinci 1796, dále pak administrátorem v Sedloňově 1802 -1804 (v zastoupení za faráře Wenzla Heina Schmiedberského, který žil ve Vídni a tam také zemřel 1804), poté se stal tedy farářem v Sedloňově do roku 1819. V prosinci roku 1819 se vrátil do Českého Meziříčí, kde sloužil do 16. května 1821, kdy odešel do penze. Životní náklady penzionovaného faráře hradila farnost a pastorační byl pověřen administrátorem. Tímto prvním administrátorem byl od 16. března 1823 Václav Vich. Počínaje 7. dubnem 1825 ho ve funkci administrátora nahradil František Bek, který zde působil do roku 1844. Během jeho duchovní zprávy došlo dvakrát ke generální biskupské vizitaci. Poprvé ji provedla 1. června 1828 Jeho Excelence hrabě Alois Josef Kolovrat – Krakovský. Druhá vizitace následovala 24. května 1835, prováděla ji Jeho Excelence Karel Boromejský Hanel. Tento administrátor zorganizoval vybudování nové farní stodoly roku 1831.

Roku 1843 rozhodl kníže Rudolf Colloredo, vrchní hofmistr Jeho císařské Milosti, nechat úplně obnovit a uvést do nejlepšího pořádku interiéry tří farních kostelů - v Opočně, Přepychách a Českém Meziříčí. Touto prací pověřil nejmenovaného vídeňského dvorního mistra.⁴⁷

V roce 1843 koncem dubna byl o půlnoci administrátor přepaden a zbit bezohlednou zlodějskou bandou i se svou hospodyní a děvečkou. Před nejhorším je zachránil všímavý školník Vincenc Donát, který se vracel domů z hostince přes most a uviděl na faře světlo. Protože mu to v tuto pozdní noční hodinu připadalo divné, šel se podívat blíž a uslyšel křik. Podíval se oknem dovnitř a po zhodnocení situace přivolal pomoc.⁴⁸

František Pecháček (1844 – 1871)

⁴⁷ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 124.

⁴⁸ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 123.

Třetím administrátorem (in spirituslibus) v pořadí se od 3. dubna 1844 ustanovením dekretu nejdůstojnější konzistoře stal František Pecháček. Do úřadu ho uvedl kníže František Gundakar Colloredo-Mannsfeld. František Pecháček se narodil v Hlinsku v Chrudimském kraji, byl vysvěcen na kněze 25. června 1835, poté kaploval v Jesenici až do svého příchodu do Českého Meziříčí. Pár měsíců po jeho příchodu, 24. června 1844, byl vykraden farní kostel v Českém Meziříčí. Zloděj se pravděpodobně nechal v kostele zamknout po ranní mši. Nikým nerušen pak ukradl stříbrné pozlacené ciborium v ceně 30 zlatých (hostie vysypal do tabernákula), dva cínové oltářní svícny, které administrátor krátce předtím koupil, a tři oltářní pokrývky. Po celodenním řádění v kostele pod příkrovem noci vylomil zámek postranních dveří a se získanou kořistí utekl.⁴⁹

3.9 Jan Výrava 1845

Celoevropská buržoazní revoluce se projevila i v regionu pod Orlickými horami. Počátkem května 1845 vypukly na opočenském panství selské nepokoje. Poddaní opočenského panství (především nejbohatší sedláci) si tehdy po řadě jednání zvolili své zástupce, kterým poskytli mandát pro jednání s vrchností a úřady o otázce zrušení roboty. Administrátor František Pecháček nabádal z titulu svého úřadu farníky ke klidu a poslušnosti. Mnozí lidé ale tuto jeho angažovanost nelibě nesli, dostával dokonce výhružné anonymní dopisy. Pecháčkova pozice nebyla jednoduchá, byl duchovním v největší vesnici opočenského panství a v logickém centru rodícího se občanského hnutí. Nemohl ovlivnit další vývoj situace a zvolení nejužšího vedení občanského hnutí reprezentujícího všech 110 vesnic opočenského panství. Vůdcem tohoto občanského výboru se stal nejbohatší sedlák z Českého Meziříčí Jakub Němeček (Jan Výrava). Dalšími „plnomocníky“ byli Samek z Českého Meziříčí, Javůrek z Pohoří, Franc ze Semečnic, Hartman z Kamenice a Linhart z Bačetína. Reprezentantům poddaných se podařilo navštívit ve Vídni rakouského císaře a posledního korunovaného českého krále Ferdinanda V.

Při této audienci si mocnáři stěžovali na robotu a špatné zacházení ze strany vrchnosti. Informace o nepovolené audienci se dostala do vrchnostenské kanceláře v Opočně a následovala tvrdá reakce. Všichni účastníci vrchnosti

⁴⁹

Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 123.

nepovoleného setkání s panovníkem byli uvězněni, mučeni, vyslýcháni a potrestáni. Němeček a Samek dostali po dvaceti ranách holí a Hartman čtrnáct dní vězení o chlebu a vodě.

Jakub Němeček se stal díky umělecké invenci dobrušského rodáka F.A. Šuberta (1849-1915) nejslavnějším meziříčským rodákem. První ředitel Národního divadla z něho učinil hlavního hrdinu svého dramatu Jan Vůrva.

3.10 Náboženská nesnášenlivost 1850 revoluční rok 1848

Pod vlivem revolučních událostí roku 1848 se lidé stavěli proti všemu příkoří a odmítali plnit i jiné poddanské povinnosti. Názorným příkladem tomu byli farníci z Českého Meziříčí kteří se bouřili proti desátkům. Tyto desátky museli lidé odvádět faře každoročně a docházelo k takovým vzpourám, že při výběru museli asistovat dokonce i vojáci. Administrátor Pecháček měl velice nelehký úkol spojený s mnoha sprostými urážkami na jeho osobu ze strany katolických i nekatolických farníků. Tyto hořké dny se opakovaly již dříve, někdy s menším, jindy s větším odporem, ale doposud odváděli téměř všichni. Ti, co odmítali, byli zváni na úřad do Nového Města nad Metují, dokonce roku 1851 byl předvolán sám českomeziříčský administrátor František Pecháček se svými vzpurnými farníky a byla jim tam v dobrém připomenuta jejich povinnost. Protestanté z pochopitelných důvodů tento desátek odmítali platit také i přes domlouvání úřadů a nátlak ze strany ozbrojených vojáků.⁵⁰ Dokonce roku 1849 někdo zapálil sklad dříví na severní straně farské stodoly. Požár tvrdého dřeva způsobil ohromné plameny, které málem pohltily nejen farní stodolu, ale nechybělo mnoho a byl by ohrožen kostel i s farou. Díky duchapřítomnosti a obětavosti sousedů nedošlo k dalším větším škodám.⁵¹

Roku 1850 lidé z Rohenic a Královy Lhoty odmítli přivážet administrátora na bohoslužby do jejich kostelů, jak zmiňuje farní kronika. Tohoto názoru byli vzpurní bezbožní jednotlivci, kteří ovlivňovali názory ostatních sousedů. Obyvatelé Rohenic byli k poskytnutí této služby přinuceni úřední cestou a lidem z Královy

⁵⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 265

⁵¹ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 124

Lhoty stačilo, že zůstali jeden týden bez bohoslužby a další neděli si pro duchovního do Meziříčí již bez jakéhokoliv nátlaku přijeli.

Roku 1851 proběhla v kostele generální vizitace biskupem Karlem Hanelem, při které přijalo svátost biřmování na 600 farníků.⁵²

Dalším, a to v pořadí jedenáctým farářem se stal již zmiňovaný František Pecháček. Kníže Josef z Colloredo-Mansfeldu Františka Pecháčka dne 8. srpna 1853 prezentoval z funkce administrátora do úřadu faráře v Českém Meziříčí.

Do farnosti byl přiřazen mladičkový teprve pětadvacetiletý Antonín Flesar jako osobní kaplan pana faráře Pecháčka dne 5. září 1853, asistoval zde do 19. října 1854, kdy byl přeřazen do jesenické farnosti k faráři Františku Hotišovi. Nepobyl v meziříčské farnosti dlouho, ale jistě stojí zato, se o jeho životě alespoň krátce zmínit.

Antonín Flesar je významná osobnost nejen Dobrušky, ale i celého Podorlicka. Narodil se v Sirákově u Polné 14. května 1828. Malý Antonín vyrůstal v Poděšeně, kam se jeho rodina přestěhoval po prodeji statku. Vystudoval gymnázium v Havlíčkově Brodě. Dále studoval filozofii v Českých Budějovicích první ročník

a nadále pokračoval v Praze, ale zde pobyt a studium přerušil a odešel do Hradce Králové. Zde v Hradci Králové se věnoval studiu teologie. Dne 25. července 1852 byl od královehradeckého biskupa Karla Boromejského Hanla slavnostně vysvěcen. Jako neomyta byl určen za kaplana do Záhoří n. Labem dne 27. prosince 1853, kam také odešel o dva měsíce později. Ve farnosti Záhoří n. Labem pobýval do 5. září 1853 a poté, jak už bylo řečeno, byl přeřazen do Meziříčí k faráři Františku Pecháčkovi. Po úmrtí staříckého faráře Hotiše odešel Flesar do Dobrušky, avšak do Jesenice se opět vrátil a tentokrát již administrovat faru. Jako třicetiletý přichází do Třebechovic pod Orebem, po celých jedenáct let v této farnosti byl velice aktivní. Další léta strávil na Dobřanech nejprve jako administrátor a po půl roce povýšen na faráře zde působil osm let. Na přepyšské faře pobýval dalších osm let. Roku 1886 byl jmenován, biskupským notářem a vikariátním sekretářem v Dobrušce. Byl také zvolen členem c.k. okresní školní rady. Zemřel v Dobrušce po dlouhé nemoci 29. července 1898. Pohřben je na

⁵² Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 126.

městském hřbitově u sv. Ducha v Dobrušce nedaleko děkanské hrobky. Byl jeden z nejvýznamnějších podorlických spisovatelů a dějepisců.

Jeho z nejvýznamnějších prací je Popis historicko-archeologicko-statistický okresu Opočenského.⁵³

Po Pecháčkově prezentování na faráře meziříčské nechal na vlastní náklady zhotovit obrazy křížové cesty a roku 1855 na svátek sv. Ludmily slavnostně posvětil nový kamenný kříž s pozlacenou postavou ukřižovaného Krista. Zhotovený vambereckým kameníkem Franzem Žídkem. Tento krásný kamenný kříž stojí dodnes na levé straně před vchodem do kostela.

(viz příloha č. 14)

V červnu 1857 požádal farář o přidělení kaplana neomisty (novokněze) Jana Schulze, rodáka z nedalekých Černčic. Biskupství této žádosti vyhovělo a tento mladý kaplan měl domovské právo v Meziříčí na faře.

Přestože v Meziříčí nikdo v roce 1781 nevyužil možnosti přestoupit k evangelíkům, komunita lidí helvétského vyznání se tu postupně rozrůstala.

Katoličtí faráři, kteří tento jev nelibě nesli, se velmi urputně bránili tomu, aby nekatolíci mohli být pohřbíváni na katolickém hřbitově. Odmítali všemožně ukládání mrtvých protestantů do posvěcené půdy a to i přesto, že to bylo úředně povoleno až do 5. června 1856. Změna nastala v důsledku uzavření konkordátu mezi Františkem Josefem I. a Římskou stolicí dne 18. srpna 1855. Tedy od poloviny roku 1856 byli nekatolíci ze všech farních hřbitovů farářem F. Pecháčkem vykázáni. Sousední evangelické sbory se všemožně vyhýbaly povolení pohřbívát na jejich hřbitovech. Tato zoufalá situace přiměla místní evangelíky k tomu, aby si zakoupili pozemek, na kterém si založili v roce 1861 svůj vlastní hřbitov. Tento malý hřbitov se nachází v polích u silnice na Hradec Králové a je jedinou dodnes fungující hmotnou stopou o působení evangelíků ve studované farnosti (viz příloha č. 20, 21). Evangelíků zde bylo a je tak málo, že se nikdy nezmohli na vlastní kostel ani modlitebnu. *„Dne 18. srpna 1855 vypověděl jsem já František Pecháček, farář meziříčský, dle dávného nejvřelejšího přání mého nekatolíky ze hřbitovů katolických vykázati. Záměr tohoto mého jednání byl hlavně ten, abych všetečným katolíkům zamezil příležitost poslouchati protestantského kazatele*

⁵³

Srov. Vlastenectví, církev a společnost v proměnách 19. a 20. století. Dobruška 2009.

*v příbytku nad mrtvolou řečnického a bludy rozsívajícího. Nekatolíci koupili dosti draho kus pole od zarputilého nekatolíka Václava Němečka pulsedláka v Meziříčí a na něm hřbitovní zed' v roce 1859 stavěti počali a teprve v roce 1861 dostavěli. Načež 18. srpna 1861 byl hřbitov vysvěcen, ovšem jak pravili ani vodou ani olejem, ale slovem Božím od dvou tam řečnicích pastorů helvétských.*⁵⁴

František Pecháček se dočkal odměny za mnohaletou svědomitou práci v roce 1863 formou povýšením do funkce děkana (osobního) biskupskou excelencí Karlem Hanlem, 17. biskupem královéhradeckým.⁵⁵

Po dlouhých 17 letech služby v Českém Meziříčí se pan farář Pecháček rozhodl požádat o přidělení nového správce. Cítil, že mu ubývá sil a toužil po odpočinku. Přál si odejít do výslužby, kde by měl klid pro své rozjímání. Toto své rozhodnutí oznámil vysoce důstojné konzistoři královéhradecké a ta dosadila na toto místo administrátora pátera Jana Jelínka, který byl do té doby kaplanem na Novém Hrádku.

3.11 Poslední léta v Rakousku-Uhersku

Jan Jelínek (1. 11. 1871 – 6. 6. 1902)

Jan Jelínek se narodil 16. prosince 1827 v Rychnově nad Kněžnou, na kněze byl vysvěcen 25. 7. 1853 a na Novém Hrádku působil jako kaplan od 1. února 1854. Dne 31. října mu byla svěřena veškerá správa farního obvodu meziříčského.

Farář a osobní děkan František Pecháček se odebral na trvalý odpočinek dne 15. září 1880. Zanechal zde poslední vůli. (viz. příloha č. 1) Jan Jelínek dosavadní administrátor, byl knížetem Josefem Colloredem Mannsfeldem, patronem zdejšího kostela, 1. prosince 1880 prezentován na faráře, čtrnáctého v pořadí. Po devíti letech administrování se Jan Jelínek stal duchovním správcem.

V roce 1880 se také konala generální vizitace biskupa Dr. Josefa Haise. Pan biskup přijel 19. ledna a druhý den vykonal kánonickou vizitaci a udělil svátost biřmování 687 věřícím. V odpoledních hodinách odcestoval do Bohuslavic nad Metují a cestou se zastavil v Rohenicích prohlédnout si zdejší gotický kostel.

⁵⁴ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 752.

⁵⁵ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 149.

Velkou událostí pro České Meziříčí bylo pořízení hodin na věž kostela.

(viz příloha č. 3)

Do roku 1892 byla věž bez hodin, lidé již dříve nad nimi uvažovali, ale z finančních důvodů to nebylo možné. Už v roce 1884 členové meziříčské záložny odložili částku 200 zlatých k tomuto účelu a o osm let později přispěli dalšími 100 zlatými, avšak stále to bylo málo na pořízení tak vytoužených věžních hodin. Meziříčský občan Tobiáš Němeček věnoval ve své závěti čtvrtinu svého majetku na věžní hodiny a nové dřevěné lavice do kostela. Odkázaná čtvrtina činila 609 zlatých. Patronátní úřad v Opočně povolil žádost k zakoupení hodin s podmínkou, aby ve věži kostela byla upravena speciální místnost pro hodiny a jejich údržbu.

Hodiny byly objednány u hodináře Adamce z Čáslavi, za tuto práci mu byla vyplacena částka 600 zlatých se zárukou na tři roky.

Věžní hodiny měly dva cimbály staršího lití s jasným zvukem. Jejich slavnostní spuštění se konalo 3. srpna 1892. Josef Kotiška, syn zdejšího koláře, se ujal každodenního natahování a občasného mazání. Od chvíle, kdy hodiny začaly měřit čas, začaly ovlivňovat a stále do dnes ovlivňují životy mnoha obyvatel Českého Meziříčí.

František Hendrych (14. 10. 1902 – 13. 12. 1922)

Po dlouhé nemoci zemřel pan farář a osobní děkan Jan Jelínek dne 6. června 1902, dne 10. června byl pohřben na místním starém hřbitově u kostela vedle svého předchůdce pana F. Pecháčka.⁵⁶

Kníže Josef Colloredo z Mannsfeldu jmenoval farářem, v pořadí patnáctým, dosavadního administrátora Františka Hendrycha dne 14. října 1902, působil zde patnáct let jako kaplan.

V březnu roku 1906 byl z příspěvků pořízen nový Boží hrob za 1100 korun od firmy Petr Bušek a synové v Sychrově.

Také roku 1906 zavítal do Meziříčí nový pan biskup Josef Doubrava, který zde konal generální vizitaci a při té příležitosti udělil svátost biřmování 665 biřmovancům.

⁵⁶ Srov. *Farní kronika České Meziříčí*, s. 156.

O rok později v březnu 1907 zemřel v Opočně bývalý děkan v Hoříčkách Jan Otčenášek, rodák meziříčský a odkázal kostelu stříbrné konvičky a bílou štolu zlatem vyšívanou.

Starý hřbitov nacházející se kolem kostela se stal nedostačující pro místní, proto byl zakoupen pozemek přibližně 500 metrů východně od kostela a dne 21. července 1907 byl posvěcen nový hřbitov vikářem Václavem Uhlířem.

(viz příloha č. 19)

Na již zmíněném starém hřbitově u kostela bylo okresním hejtmanstvím zakázáno pohřbívání od roku 1907, lidé přestali tyto prostory udržovat a starý hřbitov postupně pustnul. Někteří obecní zastupitelé požadovali, aby severní strana hřbitova byla vyvlastněna, márnice zbořena a na jejím místě silnice od Hradce Králové rozšířena. Naštěstí se tento plán neuskutečnil a pan farář Hendrich s vlastními náklady tento prostor zvelebil. Nechal zde vysázet květiny a okrasné keře, aby ráz hřbitova zůstal vždy patrný. Staré náhrobní kameny si měli farníci odstěhovat, mnozí však je zde nechali bez povšimnutí do té doby, kdy byly nákladem faráře opraveny. Nečekанý zájem vlastníků překvapil mnohé a urážek se dočkal i sám pan farář.

Posledním přáním matky pana faráře Hendricha bylo, aby mohla být pohřbena nedaleko kostela. Toto přání jí syn splnil a nechal zbudovat rodinnou hrobku pro své rodiče a sebe. Za tento hrob byl potrestán okresním úřadem a byla panu faráři udělena pokuta 50 Kč.

V roce 1908 se obec Slavětín nad Metují odtrhla od farnosti České Meziříčí a stala se součástí farnosti Velká Jesenice. Zároveň s tímto aktem přechází po několika staletích severní část rohenického hřbitova do rukou místních.

4 První světová válka (1914-1918)

Dne 28. června 1914 byl zavražděn následník trůnu František Ferdinand de Este, spolu s manželkou Žofií. K tomuto atentátu došlo na inspekční cestě po nedávno anektované Bosně Hercegovině. Důsledkem této sarajevské tragédie bylo vyhlášení odvetné války Rakouskem-Uherskem Srbsku, které bylo považováno za útočiště atentátníků a teroristů. Tento původně balkánský konflikt postupně přerostl v krvavou celosvětovou válku.

Pro lidi nastaly kruté časy, bída a hlad v celé Evropě. Potraviny se vydávaly na lístky, ale zásobování nefungovalo dobře. Všude se projevoval akutní nedostatek potravin a jiného spotřebního zboží, především lidé z měst žebrali o chléb či mouku, jen aby nezahynuli hladu. Do meziříčské farnosti přicházely stovky lidí především z Náchoda, Hronova, Úpice prosit o živobytí.

V této převážně zemědělské farnosti se nejhůře projevovaly velké mnohdy nelítostné rekvizice obilí, brambor, domácích zvířat za mimořádně nízké ceny. Podle vynuceného soupisu osevních ploch a domácího zvířectva se na zemědělcích vynucovalo odevzdávání co největšího výnosu. Tento rekviziční systém byl natolik absurdní a krátkozraký, že se mnohdy zemědělcům nedostávalo obilí ani k osevu na tož k vlastní obživě. Výkupní komisaři chodili po usedlostech dokonce i v doprovodu maďarsky mluvících vojáků, hledali tajné skryšle obilí ve slámě, pod senem, pod podlahou, pod žlaby a dokonce

prohledávali i hnojiště. Místní lidé byli touto činností nuceni vymýšlet stále důmyslnější skryše. Válka mimo jiné způsobila značné znehodnocení peněz a nejlépe na tom byli ti, kteří měli uloženy své úspory v nemovitostech nebo komoditách. Všeobecný nedostatek nebyl ale jediným problémem vyvolaným válkou. Velmi tíživé bylo i to, že drtivá většina mužské populace byla povolána na frontu a na polích a v živnostech pak musely pracovat především ženy, starci a děti. Nenasytný válečný průmysl potřeboval stále víc kvalitních kovů, a tak došlo i na zabavování mnohdy velmi starých a historicky i kulturně mimořádně cenných zvonů. Dva zvony z Českého Meziříčí, dva z Rohenic a dva z Královy Lhoty byly kladivý roztlučeny, shozeny ze zvoníc a odvezeny, aby se staly materiálem na výrobu děl a jiných zbraní. Za zabavené zvony byla státním erárem vyplacena symbolická finanční náhrada, která ale vzápětí musela být upsána na válečnou půjčku. Zachránit se podařilo pouze cimbály z věže a varhanové píšťaly.

Skupina statečných farníků z Meziříčí riskovala své životy a pod rouškou tmy a sněhové vánice roku 1917 vzácné cimbály z věže (již odmontované a připravené k odvozu) šetrně převezli do Mikyskova statku č.p. 57, kde byly zahrabány na důmyslném místě v zahradě a ponechány, dokud se situace nezklidnila. Také cínové píšťaly z varhan byly ušetřeny válečným úmyslům a uschovány v kostele nad Božím hrobem. Zde bez úhony přežily celou válku. O této odbojové akci byl farář předem informován a dveře od věže a později do kostela byly dodatečně poškozeny, aby vše vypadalo jako krádež.⁵⁷

Tato hrozná válka skončila porážkou Rakouska, Německa, Turecka a Bulharska. Rakousko bylo rozděleno a povstala naše Československá republika. Její samostatnost byla vyhlášena dne 28. října 1918.

⁵⁷

Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 345.

5 V Československé republice

5.1 Protikatolické agitace

Vše započalo stržením panny Marie na Staroměstském náměstí v Praze 1918. Za prvního prezidenta byl zvolen velmi kontroverzní bývalý univerzitní profesor filozofie T. G. Masaryk, který začátkem války uprchl do zahraničí a tam připravoval odboj se svými stoupenci proti Rakousku a významně se zasloužil o naši samostatnost.

Nebyl přítelem katolíků a prohlásil, že katolíci budou mít tolik práv, kolik si vydobudou.⁵⁸ Polehčující okolností pro něho je v těchto souvislostech to, že se osobně zasazoval o to, aby protikatolická hysterie nepřekročila zákonný rámec. Po válce lidé začali vystupovat z církve, někteří kněží odešli od katolické církve a založili Církev československou husitskou, jež měla velké ambice.

I do Meziříčí pronikla agitace zakladatelů této z počátku velmi agresivní církve Československé, zasloužili se o to především učitelé Václav Poledne, Jaroslav Hofman, Antonín Pinkas, Václav Kudera, Josef Dostál, hostinský a jiní.⁵⁹

Bohoslužby se konaly před školou, protože místní duchovní jim odmítli propůjčit kostel. Později konali svá shromáždění ve škole - a to asi jednou za měsíc. Svou liturgii vykonávali původně katoličtí kněží, kteří z různých důvodů a příčin opustili svou mateřskou církev. Nejprve tyto bohoslužby byly hojně navštěvované a to lidmi, kteří byli zvědaví na novou církev a již dříve přestali chodit do kostela. Později je však i tyto mše přestaly bavit a návštěvníků postupně ubývalo. Příčiny odklonu od katolického ritu byly různé, někteří toužili po mši svaté v rodném jazyce, další se bránili straně lidové, která si postavila svůj spolkový dům, a cítili se ošizeni v obchodech a živnostech.

5.2 Katolictví na vzestupu

Protikatolický tlak vyvolal prohloubení zbožnosti a rozvinutí spolkového života mezi lidmi, kteří katolické víře zůstali věrni. Jednou z nejvýznamnějších aktivit bylo vybudování spolkového domu Vzájemnost. Roku 1921 byl zakoupen pozemek u fary přičiněním místního pana kaplana Václava Buřila. Na tomto pozemku byl postaven velký dům se sálem a byty za 800 000 Kč. Od strany lidové z Meziříčí, Rohenic, Skršic a Tošova zde byl zřízen hostinec a konsum.

⁵⁸ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 169.

⁵⁹ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 169.

Dne 28. května 1921 byl slavnostně otevřen tento spolkový dům. Na slavnostní otevření byli pozváni do Českého Meziříčí senioři pan Method Zavoral, opat ze Strahova Šabata, dále poslanci Dostálek a Adámek. Pan opat měl v kostele kázání a posléze i pontifikální mši svatou. Odpoledne šel mohutný průvod s hudbou od místního cukrovaru do farní zahrady, kde pronesli řeč pan Adámek, pan Šabata a ing. Dostálek. Následoval hudební koncert s mnoha hosty. Na této slavnosti se sešlo přes 3000 lidí.⁶⁰

Sčítání obyvatel v roce 1921

K trvalému pobytu se přihlásilo v Meziříčí 2020 obyvatel.

k Římskokatolické církvi se přihlásilo 79%,

k Československé církvi 10%,

k Evangelické církvi 5%,

bez vyznání 5%,

k Řeckokatolické církvi, Pravoslavné církvi a židům se přihlásilo 1%,

jedna osoba hlásící se k muslimství.⁶¹

5.3 Některé projevy lidové zbožnosti

Naši předkové až do vzniku průmyslové společnosti vnímali čas úplně jinak než my dnes. Roční období jim, organizovalo život, a to především na vesnicích, kde se lidé většinou živilí obděláváním půdy. Od jejich práce a zimního odpočinku se také odvíjely jejich zvyklosti. Svá skromná obydlí si zkrášlovali různými dekorativními předměty. Nové motivy přineslo jistě i křesťanství, zprvu to byly skromné obrázky a různé sošky. Později, když téměř v každé vsi byl vystavěn kostel či kaple nemluvě o honosných barokních stavbách, se tato okázalost odrážela i v niterném prožitku tehdejšího skromného člověka. Pro takového člověka z chalupy, který měl místo podlahy udupanou hlínu a zdi většinou dřevěné, kde mezi trámy foukalo, a tak tyto mezery zacpával na zimu jílem či mechem, muselo být úchvatné vejít do monumentální sakrální stavby.

Vše se zlatem jen třpytilo, na zdech kostela mnoho obrazů a různých soch, krásné lustry a vydlážděná podlaha. Toto všechno muselo tak silně působit, že i ten nejchudší člověk chtěl mít doma také nějaký obraz.

⁶⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 168.

⁶¹ Srov. Kronika obce České Meziříčí s. 198.

Lidé uctívali obrázky a sošky se svatými, věšeli si je ve svých chalupách a modlili se k nim. Mnoho zvyků se samozřejmě přeneslo i z takzvaných pohanských dob, kdy lidé věřili na vodníky a různá nadpřirozená stvoření. Pan farář jim mohl několikrát vysvětlovat, že žádný vodník v řece není, v lese že nelétají víly, ale v lidech to zůstávalo i přes generace. Bylo také zvykem uctívat různá místa, kde se stala zvláštní událost. Některé projevy zbožnosti již neměly nic společného s vírou.

Ale vraťme se k dobám kdy se katolická církev po dlouhou dobu snažila zapůsobit na lid a získat si jejich přízeň. Lidé chodili na poutě do Vamberčic, ale i do celkem vzdálených Svatoňovic a na další dnes téměř zapomenutá místa. Pořádaly se různé církevní svátky. Například na Bílou sobotu v předvečer chodíval průvod kolem kostela, vždy se sešla téměř celá obec. Na svátek Božího těla se sešlo mnoho mladých dívek v bílém s košíčky květů a sypaly je na cestu, tyto průvody byly většinou doprovázeny hudbou. V květnu na svátek Jana Nepomuckého chodívaly průvody k soše a věšely na ni věnce s květinami. Kult sv. Jana Nepomuckého byl velmi rozšířený, v této farnosti se můžeme setkat s jednou sochou v Meziříčí a druhá stojí v Rohenicích.

Úcta ke sv. Janu z Nepomuku má díky jezuitům a jejich misiím velký ohlas po celém světě, například v zemích Latinské Ameriky. Kult sv. Jana je spojen s českým barokem, kdy patřil mezi nejvýznamnější světce. Je patronem Čech a Bavorska. Jeho sochy patří k typickým atributům tradiční české krajiny.

Je uctíván jako mučedník zpovědního tajemství a patronem vodních toků, proto také mnohé jeho sochy byly umístěny u řek a rybníků. S obměnami je sv. Jan vyobrazován jako kněz v rochetě a biretem na hlavě, často kolem hlavy je umístěno pět hvězd, v ruce drží kříž nebo palmovou ratolest.

Hvězdy zastupují legendu, podle ní pražští rybáři našli utonuté tělo Janovo. Palma představuje vítězství. Často také mívá vztyčený prst před ústy symbolizující nevyzrazení zpovědního tajemství.⁶²

Kronikář obce pan Dvořák vzpomíná v knize Prameny na dřívější časy.

„ Naši předkové přísně slavili neděli a zákaz tělesné práce v ten den velmi dodržovali. Sám se ze sousedstva vylučoval, kdo zvláště polní práce konal, s výjimkou dní žňových nebo za nestálého počasí. Ještě za doby mého mládí, kolem roku 1900, byla nedělní práce těžkým přečinem a za neznaboha měli bez

⁶² Srov. VLNAS Vit, Jan Nepomucký česká legenda. Praha: Mladá fronta. 1993.

výjimky všichni dolejší sousedé sedláka, který se odvážil na Velký pátek hýbati se zemí. Byly ještě doby, kdy si kněz, starý práv zastáváje, často provinilce ve svém kázání tvrdě na paškál brával. Ale nebylo nic platno. Doba šla svým tempem dopředu a farářské zákroky, kdysi velmi citelné, čím dál tím více se mýjely žádoucím účinkům. A tak marně zakročoval i náš farář proti rušitelům kázání hlavně z řad mužského pohlaví, které jen všetečně na mostě postávalo hlasitě se bavíc a kostela nedbalo. Z valného houfu jen 3 – 4 přiměl, že ho poslechli a kajícně se alespoň mezi dveře postavili. Ostatní pod rukou mu proklouzli a kostel obešli, žhavější pak ho nešetrnou poznámkou na kazatelnu provodili, že prý stojí na silnici, která je veřejná. Není divu, že se velebným pánům často zastesklo po bývalé moci, kterou jim kdysi úřad propůjčoval.“

5.4 Pozemková reforma 1922

Utrpení a hlad, který prožívali lidé během první světové války, vyvolal velký zájem o zemědělskou půdu. Protože málokterý rolník byl ochoten půdu prodávat, vybyl se tento zájem o nové pozemky na státem organizované finančně kompenzovaném přesunu vlastnických práv z velké části šlechtou a církví vlastněných pozemků do majetku většinou drobných rolníků a bezzemků. Cílem zákona o pozemkové reformě bylo především umožnit nájemcům zakoupit si půdu, na které pracují, za cenu, kterou by byli schopni zaplatit, aniž by se zadlužili. Tato kapitola si neklade za cíl zpracovat problematiku pozemkové reformy na území farnosti do všech důsledků. Vzhledem k tématu své práce se budu zabývat pouze církevními pozemky a zcela opominu šlechtické a jiné polnosti rozparcelované zde během pozemkové reformy. Praktické provádění zemkové reformy se dostalo zcela do režie Republikánské strany českého venkova (agrární strana) a především její zájmové organizace Domoviny Československých domkářů a maloroelníků. Základním kritériem pro získání práva na nákup církevních pozemků bylo prokázání osmnáctiletého nepřetržitého nájmu. Během pozemkové reformy bylo v Rohenicích z původní rozlohy 19 hektarů a 17 arů přiděleno 16 žadatelům, kteří splnili předepsané podmínky, celkem 12 hektarů a 73 arů.⁶³

Ze záduší kostela sv.Zikmunda v Králově Lhotě bylo 19 žadatelům přiděleno 19 hektarů a 89 arů. Ze záduší sv. Kateřiny v Českém Meziříčí bylo 14 žadatelům přiděleno 17 hektarů a 37 arů.^{287.64}

⁶³ Čítanka kraje opočenského a dobrušského. Pokrok Hradec Králové, 1937. s. 126-128.

Důsledkem pozemkové reformy bylo výrazné snížení rozlohy pozemků v církevních rukou na území farnosti. Tímto byla do značné míry oslabena materiální základna zdejší duchovní správy, protože v minulosti se drtivá většina oprav a dalších investic do kostelů a jejich příslušenství hradila z peněz získaných nájmem zádušních pozemků. Paradoxní na celé této situaci je to, že většinu ztracených pozemků získali do svého vlastnictví kostelníci a další, do té doby naprosto vzorní katolíci.

V této souvislosti mohu uvést i konkrétní případ. Kostelník Josef Němeček z Českého Meziříčí byl velmi starý člověk. V pozemkové reformě získal do vlastnictví pozemky, jež sloužily k vyživování kostelníků, a předal je svým synům, kteří ho po té opustili. Církev ztratila pozemky a stařec významný zdroj obživy.⁶⁵

5.5 Akciová aféra, návrat misíí a bigamie

Dne 13. prosince 1922 zemřel dosavadní farář František Hendrych, který působil v Českém Meziříčí dlouhých 35 let, 15 let jako kaplan a 20 let jako administrátor. Byl pohřben již na novém meziříčském hřbitově.

Druhý den po jeho smrti byl biskupskou konzistoří jmenován administrátorem fary dosavadní kooperátor pan František Buřil.

František Buřil (14. 12. 1922 – 21. 5. 1954)

Narodil se ve Velimi, okres Kolín, 17. srpna 1884. Gymnázium studoval první dva roky v Kolíně a následující studium probíhalo na gymnáziu v Hradci Králové. Poté byl přijat jako Alumnus do pražského semináře, kde byl tři roky. Na přání pana faráře Václava Šťastného z Velimi přešel do čtvrtého ročníku hradeckého semináře. Na kněze byl vysvěcen 12. července 1908 od pana biskupa Dr. Doubravy a 1. září 1908 byl ustanoven druhým kaplanem v Dobrušce. Od 1. října 1911 se stal kaplanem v Českém Meziříčí. Po smrti pana faráře Hendrycha jmenován administrátorem.

Dne 1. září 1923 byl ustanoven administrátor František Buřil šestnáctým duchovním v Českém Meziříčí (viz příloha 37).

Patron zdejšího kostela kníže Josef Colloredo Mannsfeld neměl zájem administrátora Buřila presentovat na faráře, protože měl v úmyslu presentovat

⁶⁴ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 287.

⁶⁵ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 114-115.

Františka Smetanu, faráře z Pouchova. Tento farář, když zjistil příčinu, nechtěl do Meziříčí, protože se pan Buřil údajně postavil proti zájmu knížete.

Jednalo se o to, že kníže začal prodávat akcie opočenského cukrovaru v podzámčí. Chtěl tím podpořit pozici této továrny v konkurenčním boji s cukrovarem v Českém Meziříčí, který byl rodinným podnikem. Farář Buřil se měl podle nepodložených tvrzení postavit proti této akci a poukazovat na to, že ti, kdo kupují akcie se prohřešují na rodné obci České Meziříčí. Kvůli těmto akcionářům se prý měla omezit výroba a mnoho lidí zůstat bez práce. Upisování akcií se však skutečně pozastavilo a rozzlobený kníže nechtěl faráře Buřila prezentovat. Pan farář Buřil se těmto tvrzením z novin republikánské strany bránil a sděloval, že nic v souvislosti s akciemi nepodnikal.

Pouze v Hradci Králové žádal u konzistoře o své setrvání v Českém Meziříčí. Pan kancléř Kutna ale tuto žádost odmítl.

Dne 6. července 1923 se uskutečnila návštěva opočenského knížete na faře v Meziříčí. Více než hodinu kníže mluvil o tom, proč chce právě v Meziříčí pana faráře Smetanu a že proti Buřilovi nic nemá. Dále společně diskutovali o patronátní otázce a opuštěnosti kostelů, které po deset let nebyly opravovány. Oba se nakonec dohodli a kníže pana Buřila prezentoval dne 1. září 1923, při rozloučení kníže přislíbil pomoci při opravě kostelů.⁶⁶

V pořadí sedmnáctý farář Václav Buřil se s nadšením pustil do práce a podle pamětníků to byl velice vůdčí typ, který, dá se říci, měl v obci vážené postavení.

Protože misie v Meziříčí byla naposledy roku 1899, snažil se získat někoho pro uskutečnění tohoto úkolu. Poměrně dlouho nemohl nikoho vhodného najít, až na církevním gymnáziu v Bubenči přislíbili, že ve svatém týdnu profesori – jezuité na misie přijedou. Později však oznámili, že misie sami převzít nemohou, ale určitě je bude mít páter Karel Lerch, profesor na německém gymnáziu v Mariaschein. Biskupská konsistoř schválila konání misie a udělila panu Karlu Lechovi zpovědní jurisdikci. Misie počala na Květnovou neděli 13. 4. 1924. Pan Lerch kázal dopoledne i odpoledne. Pro usnadnění těžkého úkolu farář pozval na výpomoc se svatou zpovědí okolní kněze. Vypomáhali děkan Barvív z Opočna, farář Honců z Přepych, farář Horák z Jasenné, expozita Koza z Libic, vikář Domašínský z Dobrušky, děkan Hroneš z Bohuslavic a katecheta Macák z Josefova, který po celý den při mších horlivě vypomáhal. Veliké množství věřících přistupovalo k sv.

⁶⁶ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 172.

svátostem. Misie byla ukončena na Hod boží kázáním u misionářského kříže před hřbitovem, v němž se veledůstojný pan Lerch dojemně rozloučil.⁶⁷

Na věži kostela již byly ve velmi špatném stavu šindele, proto se pan farář rozhodl roku 1925 pořídit novou krytinu. Bylo zvoleno oplechování věže z důvodu delší životnosti.

Roku 1926 se objevila ve zdejší farnosti bigamie. Rodák z Jasenné, pekař Jan Dvořák, se za války oženil v Rusku. Po válce ženu opustil a vrátil se do rodné obce. V Meziříčí si našel dívku Boženu Kyrálovou. Oba se dostavili se svědky na farní úřad a žádali o sňatek. Byl sepsán protokol. Ženich se nepřiznal, že je již ženatý, svědkové o ničem nevěděli a nevěsta s největší pravděpodobností také ne. Byl uzavřen sňatek. Mezitím ruský konzulát Jana Dvořáka hledal ohledně placení alimentů do Ruska. Celá tato záležitost se dostala před Krajský soud v Hradci Králové, manželství bylo prohlášeno za neplatné a ženich odsouzen na dva měsíce do žaláře pro bigamii rozhodnutím Krajského soudu v Hradci Králové z 22. 1. 1926, č. CK II. 73/25.⁶⁸

Katolická akce 1928. Svatý Otec Pius XI. nařídil, aby v každé farnosti byla zřízená akční rada. Měla být rozdělena na katolické muže a na katolické ženy za účelem hájení náboženství. V této akční radě mohl být každý dobrý katolík a spolek měl být nepolitický.

Ani České Meziříčí nezůstalo pozadu a byla zde toho roku zřízena akční rada. Farníci si zvolili svůj výbor. Členů mužského farního výboru bylo 12 a ženského farního výboru 11.

Roku 1931 proběhlo vymalování kostela. Zajímavostí bylo, že neznámý malíř zde zanechal rozsáhlou stropní malbu zobrazující sixtinskou Madonu s anděly. Při této vnitřní renovaci byly pořízeny nové dřevěné lavice za 17 000 korun.

5.6 Kněží odchovaní farářem Františkem Buřilem

Arcibiskup Karel Otčenášek

Karel Otčenášek je nesporně nejvýznamnější duchovní osobností z této farnosti, proto nebude od věci připomenout si jeho dětství, studium a posléze nesebný život v padesátých letech minulého století. Bylo mi velkou ctí přijmout pozvání do jeho bytu na královéhradeckém biskupství a smět důstojnému pánovi

⁶⁷ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 173.

⁶⁸ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 173.

položil několik otázek. Uvedl mne do prostorného pokoje, kde jsem si na první pohled všimla velkého malovaného obrazu, námětem byl překvapivě meziříčský farní kostel sv. Kateřiny.

O Karlu Otčenáškoví již bylo mnoho publikováno, právě proto jsem zaměřila své otázky především na jeho vzpomínky z rodné obce.

Po dlouhé době se Karel Otčenášek mohl vrátit z „kriminálu“ domů do Meziříčí, první jeho cesta vedla do kostela sv. Kateřiny, kde byl jako dítě pokřtěn a nalez zde duchovního, který mu nemálo pomohl k jeho životnímu rozhodnutí. Přišel poděkovat, za to, že se mohl vrátit, políbil zem kostela a tiše se modlil.

V Českém Meziříčí se mu po návratu nešlo snadno, doba byla nelehká a lidé měli strach, proto se mu někteří sousedé i vyhýbali. Jedna z mála, která měla odvahu se k němu hlásit a aktivně mu pomáhat, byla paní Kašparová. Domov, který mu tak dlouho scházel, našel v rodině své sestry v Českém Meziříčí. Chtěl pomáhat, a tak alespoň vozil neteře v kočárku po Meziříčí a vypomáhal v domácnosti a na zahradě. Protože nesměl vykonávat duchovní službu začal pracovat v opočenské mlékárně. Za prací dojížděl na kole nebo linkovým autobusem. U paní Kašparové při každé možné příležitosti sloužil tajně mše. Během našeho rozhovoru vzpomínal na svého přítele z Dobrušky Josefa Červeného, živícího se kreslením map, se kterým jezdil na výlety. Jedna z cest se Otčenáškoví vepsala hluboko do paměti. Společně vyrazili do Polska a po návratu je čekalo nepříjemné překvapení v podobě intenzivního zajmu veřejné bezpečnosti. Ideální obraz ženy, který si přinesl z domova, musel konfrontovat na svém tehdejší pracovišti. Zde se potkával denně se zanedbanými „šmudlami“ dělnicemi maďarské národnosti, které byly často opilé a chovaly se podle jeho slov vulgárně, jako by to ani nebyly dívky.

Životopis arcibiskupa Karla Otčenáška

Narodil se v Českém Meziříčí 13. dubna 1920, jako jediný syn ze čtyř dětí. Svátost křtu mu udělil děkan Buřil v kostele sv. Kateřiny 18. dubna 1920. Jeho maminka se jmenovala Žofie, za svobodna Šolcová, pocházela z domu řezníka Šolce v Českém Meziříčí.

Tatínek František Otčenášek také pocházel z Meziříčí, vyučil se kolářem a toto zaměstnání ho živilo celý čas. Jan Otčenášek byl prvorozený syn, o rok později 1921 se narodila jeho sestra Marie. Obě děti se ještě narodily v hospodě Na Sále, kde několik let rodina bydlela, dokud pan Otčenášek nekoupil domek po svém

mistru koláři. Roku 1928 se narodila druhá dcera Anna a po dlouhé odmlce roku 1937 poslední dítě Otčenáškových - Eva.

Paní Otčenášková se živila mandlováním prádla. Když dcery odrostly, v mandlovně vypomáhaly.

V rodné obci vychodil pět tříd obecné školy a první třídu měšťanky. Pro nesporné nadání pak pokračoval ve vzdělání na Arcibiskupském gymnáziu v Praze, kde odmaturoval.

Teologická studia započal na hradeckém biskupském semináři, ale zanedlouho poté byl vybrán do Nepomucea ve Vatikánu, kde strávil šest let 1939-1945.

Po vysvěcení na kněze dne 17. března 1945 se vrátil domů, stal se vicerektorem kněžského semináře v Hradci Králové od 15. října 1949. Pronásledování církve se vyostřovalo, a proto byl tajně jako třicetiletý dne 30. dubna 1950 vysvěcen na biskupa. Jeho heslo zní: „Láska Boží, trpělivost Kristova, čest lidu našeho.“ Po té nastalo těžkých jedenáct let ve věznicích: Želiv, Pardubice, Hradec Králové, Mírov, Leopoldov, Kartouzy.

Po amnestii se vrátil do Českého Meziříčí, získal práci v nedaleké opočenské mlékárně a tam strávil tři roky. Po příjezdu delegace z Vatikánu pochopili tehdejší funkcionáři, že už je to dál politicky neúnosné. Dovolili mu alespoň duchovní správu v Trmicích nedaleko Ústí nad Labem, kde pobyl od roku 1965 až do 1968. Po té spravoval farnost do roku 1973 v Plotišti nad Labem, kdy ho opět odsunuli do Trmic a tam zůstal až do roku 1990.

Od 27. ledna 1990 se stal sídelním biskupem v Hradci Králové a roku 1998 byl papežem Janem Pavlem II. jmenován titulárním arcibiskupem. Karel Otčenášek vykonal ve své funkci mnoho obětavé práce.⁶⁹ (viz příloha 16)

Josef Uhlíř

Josef Uhlíř se narodil ve Skršicích v roce 1920. Gymnázium a bohosloví vystudoval v Hradci Králové, kde byl v roce 1947 vysvěcen biskupem Mořicem Píchou. Působil v několika farnostech královehradecké diecéze. Posledním jeho působištěm byly lázně Železnice u Jičína. V roce 1983 nečekaně zemřel. Je pochován na hřbitově v Českém Meziříčí v rodinné hrobce.⁷⁰

Bohuslav Macek

⁶⁹ Srov. SVOBODA, Bohuslav. Víra je můj pevný hrad. Vyšehrad, 2004

⁷⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 292

Bohuslav Macek byl rodákem z Královi Lhoty, narodil se v roce 1919. Bohosloví začal studovat v letech 1949 v Hradci Králové, ale studie mohl obnovit až v roce 1968 v Litoměřicích. Tam byl v roce 1971 ve svých 52 letech vysvěcen na kněze biskupem Štěpánem Trochou. Před studiem v Litoměřicích si vydělával různě například v administrativě nebo také nějaký čas působil v Trmicích u svého kamaráda později arcibiskupa Karla Otčenáška. Po vysvěcení se stalo jeho působištěm Mariánské Ruděnice po té Jeníkov u Mostu a posledním místem spravoval farnost v Plotíštích nad Labem. Zemřel 23. června 1995 a byl pohřben ve svém rodišti Lhotě Králově.⁷¹

⁷¹ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 292

6 Komunistický útlak

6.1 Perzekuce církve

Dosavadní duchovní správce děkan Václav Buřil náhle zemřel 21. května 1954 ve věku nedožitých 70 let. V Meziříčí působil 40 let a za tuto dobu vykonal velký kus práce.(viz příloha č.37). Na jeho místo byl jmenován Jan Cimburek jako administrátor dne 1. června 1954 (osmnáctý v pořadí). Jan Cimburek se právě vrátil z vojenské služby .

Jan Cimburek (1. 6. 1954 – 31. 1. 1955)

Narodil se 25. prosince 1919 ve Zhoří, okres Hlinsko v Čechách. V letech 1932 – 1939 studoval na Rašínově gymnáziu v Hradci Králové a po maturitě téhož roku bohosloví také v Hradci Králové, kde byl 3. června 1944 vysvěcen na kněze. V Náchodě pak působil čtyři roky, byl ustanoven administrátorem a později farářem v Hronově n. Metují. Po odnětí státního souhlasu Krajským národním výborem v Hradci Králové 1. března 1951 byl přeložen jako administrátor do Šlapanova, okr. Havlíčkův Brod. Téhož roku ho komunisté jako svého potenciálního nepřítele povolali do oddílu PTP, kde strávil dva a půl roku. V oddílech PTP se tehdy setkávali mladí, ale i poměrně staří kněží se živnostníky, sedláky (kulaky) a dalšími potenciálně nespolehlivými „živly“ určenými k převýchově nebo k fyzické likvidaci. V době své nucené služby u PTP se seznámil s rohenickým rodákem synem statkáře Václavem Svatoňem, který se zde ocitl pro špatný třídní původ. Stali se z nich celkem dobří přátelé. Václav Svatoň mi sdělil: *V roce 1952 jsem narukoval na vojnu PTP jako syn kulaka. Dovezli nás „ nespolehlivé živly“ na důl Zápotky v Karviné, kde jsme pracovali jako horníci v dolech. Dávali nás na horší úseky. Po osmi měsících velmi těžké práce v podzemí jsem měl dýchací potíže. Po vyšetření mi bylo zakázáno pracovat v podzemí. Byl jsem přeložen do Pardubic na stavbu bytů pro důstojníky. Zanedlouho po mém příjezdu přivezli asi třicet kněží, kteří už byli tři roky na vojně. Většina pracovala na stavbě jako uklízeči. Tři kněze a mne poslali na stavbu, dostali jsme krompáče a lopaty a mistr nám ukázal pracoviště, měli jsme za úkol postavit klubovnu. Brzy jsme se spřátelili a dali si záležet, aby naše práce měla*

pozitivní výsledek. Chodili nás často kontrolovat a tajně jsme si mohli tykat. Samozřejmě jsme si povídali o svých rodinách a zážitcích, snad abychom si práci a volné chvíle zpříjemnili. Dozvěděl jsem se mnohé i o jejich původní pastoraci. Toník Průžek byl z litoměřické diecéze, uměl velice dobře latinsky a další jazyky, rozluštil mi dokonce nápis na starém zvonu v rohenické zvonici. Tento nápis nikdo předtím neuměl rozluštit. Karel Doubek byl z olomoucké diecéze, doma na statku hospodařil jeho bratr s rodiči. Každý týden dostával balík od svých věrných věřících, tyto balíky mu dělaly veliké nepříjemnosti. Snažil se je všemožně schovávat, kde se dalo. Tomuto příteli bylo v té době téměř padesát let, vystudoval na kněze pro radost matky. Jan Cimburek byl z hradecké diecéze a pocházel od Jihlavy ze mlýna, prý na přání rodičů se rozhodl vystudovat teologii. Mnohokrát jsem při rozhovorech s Cimburkem a kamarády vzpomínal na to, jak jsem vozil faráře Buřila do Rohenic na bohoslužby, v létě kočárem a v zimě na saních. Cimburkovi se toto moje vyprávění velmi líbilo a často mi říkal, že až se vrátí z vojny, půjde k nám dělat faráře. Myslel jsem si tehdy, že si jenom dělá legraci, a o to větší bylo mé překvapení, když jsem po návratu z vojny přišel do kostela a na kazatelně stál můj kamarád v kněžském ornátu. Bylo to náramné přivítání, zase doma a ještě tu mám dobrého přítele, se kterým jsme zažili mnoho dobrého i zlého. Škoda jen, že tu nezůstal, lidé ho měli moc rádi a myslím s,i že ho komunisté tehdy vyhnali právě proto, že byl tak oblíbený. Zařídil opravu rohenického kostela i zvonice a poté byl přeložen do pohraničí. Lidé přestali chodit do kostela a vše postupně chátralo. Delší dobu jsem o něm neměl žádné zprávy. Až jsem se dostal na pohřeb pana faráře Zilvara z Přepych, kde jsme se s Cimburkem opět sešli, tehdy si mezi slovy postěžoval, že se mu v Pilníkově moc nelíbí. Od té doby jsem se s nim už nesetkal. ⁷²

Hodnocení Jana Cimburka z ledna 1955 nebylo na již zmíněnou dobu uspokojivé. Byl ohodnocen jako nejaktivnější katolický duchovní v okrese. Podnikal výlety pro děti, žádal o navýšení počtu hodin náboženství, za které nechtěl plat. Navštěvoval farníky u nich doma a zaváděl nové pobožnosti, což se úřadům vůbec nelíbilo.

V listopadu 1954 duchovní správce Jan Cimburek odmítl podepsat tzv. mírovou rezoluci, předloženou delegací ONV v Dobrušce. Okresní národní výbor v Dobrušce proto žádal velmi důrazně příslušné orgány o jeho okamžité odvolání z Českého Meziříčí a zařazení do výroby. Potrestání vzpurného a mezi farníky mimořádně oblíbeného duchovního a brilantního kazatele, za jehož působení zde

⁷² Vzpomínky Václava Svatoňe

byly kostely přeplněny lidmi, se nakonec omezilo (snad kvůli ohledům na veřejné mínění) na přeřazení do Rudníku, okres Vrchlabí.⁷³

Po přeložení lidé z farnosti uspořádali podpisovou akci na jeho podporu, ale již se zpět nevrátil.⁷⁴ Dále pobýval v Dolní Kalné a po té v Dolní Olešnici. Dne 26. listopadu 1960 mu byl odňat státní souhlas k výkonu kněžské služby. Povolení dostal až po sedmi letech 1. srpna 1967 kdy byl ustanoven do farnosti Pilníkov. V náročných podmínkách této farnosti zůstal sedmnáct let až do 30. června 1984, kdy byl přeložen do Havlíčkovy Borové jako administrátor zdejší farnosti. O rok později 1. srpna 1985 převzal duchovní zprávu v Přibyslavi po deseti letech administrování byl jmenován 1. ledna 1995 farářem této farnosti. Dne 31. ledna 1998 odešel na odpočinek, ale na přibyslavské faře zůstal a nadále pomáhal jako farář důchodce pokud bylo nutné. Zemřel v pátek 29. srpna 2003 ve věku nedožitých 84 let v havlíčkobrodské nemocnici. Pohřben byl na přibyslavském hřbitově, jak si to přál.

Miroslav Kopecký (1. 2. 1955 – 10. 3. 1955)

Po Janu Cimbourkovi, administrátorovi v Českém Meziříčí, byl jmenován jeho nástupcem Miroslav Kopecký jako devatenáctý farář. Působil zde velmi krátce a nezanechal ve farní kronice žádné zprávy.

Miroslav Kopecký se narodil 7. května 1920 v Pokříkově ve farnosti Raná. Po vysvěcení na kněze roku 1946 odešel do Ledče nad Sázavou kde působil jako kaplan. Z tohoto působiště byl přeřazen do Velké Jesenice u České Skalice, kde byl roku 1950 zatčen a vězněn jeden rok za šíření letáku na podporu arcibiskupa Berana. Od roku 1952 působil jako administrátor v Dobrém u Dobrušky, poté se krátce vyskytoval v Českém Meziříčí a po zatčení novoměstského duchovního Štěpánka spravoval farnost v Novém Městě nad Metují, kde byl roku 1955 zatčen za velezradu a odsouzen k dvanácti letům ve vězení.⁷⁵ Vystřídal několik věznic, až byl roku 1960 amnestován, ale kněžskou službu nesměl vykonávat. Před odchodem do důchodu pracoval v Tesle Opočno a také vypomáhal v opočenském zámeckém parku, což dělal velice rád. V březnu roku 1991 začal pomáhat

⁷³ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 184.

⁷⁴ Srov. Vlastenectví, církev a společnost v proměnách 19. a 20. století. s. 152, poznámka 42. Dobruška 2009.

⁷⁵ Srov. Vlastenectví, církev a společnost v proměnách 19. a 20. století. s. 152, poznámka 45. Dobruška 2009.

v opočenské duchovní správě až do své nemoci, dne 29. června 1999 zemřel a po rozloučení v děkanském kostele Nejsvětější Trojice v Opočně byl pohřben na místním hřbitově.

Alois Homola (11.3. 1955 – 31. 12. 1974)

Po Miroslavu Kopeckém se stal dvacátým duchovním správcem Alois Homola od 10. března 1955 do 31. prosince 1974.

Alois Homola se narodil 25. prosince 1914 v Hrabenově okres Šumperk. Kněžské svěcení přijal z rukou biskupa Mořice Píchy 29. června 1938. Působil jako kaplan v Čermné u Kyšperka necelý rok, po té byl jmenován královehradeckým vikářem do ledna roku 1939. Po tomto datu se mé zjištěné informace rozcházejí.

Dle biskupského archivu v Hradci Králové působil dva měsíce - únor a březen roku 1939 jako kaplan ve Smidarech. V Jaroměři do roku 1940 opět jako kaplan, dále odchází do obce Štoky, kde má vykonávat funkci kaplana celé čtyři roky až do roku 1945. Má druhá informace o životě Aloise Homoly pochází z knihy Věznění, propuštění a osvobození občané okresu Rychnov nad Kněžnou, kde je uveden jeho životopis. Po roce 1938 bylo zabráno české pohraničí a ti, co neutekli do vnitrozemí, stali se „soukmenovci německé říše“. Tímto „soukmenovcem“ se stal i kněz Alois Homola. Roku 1942 narukoval do německé armády a jeho pluk směřoval k Moskvě. Viděl mnohé a rozhodl se odejít z armády. Při své dovolené odjel do protektorátu a odmítl se vrátit. V Jihlavě byl zatčen dne 5. října 1943 a odvezen do Brna na gestapo, kde byl vyslýchán. Z Brna již mířil do Vídně a do koncentračního tábora v Dachau. Na tomto místě pobýval od 29. února 1944 do osvobození americkými vojáky dne 29. dubna 1945. V Dachau bylo mnoho kněží, pracovali v komandu nazvaném Wildpark.⁷⁶ Tam pravděpodobně potkal pozdějšího arcibiskupa Berana a svého přítele evangelického kněze Opočenského, se kterým se po válce hodně přátelil. Po návratu domů působil jako kaplan ve Ždírci do roku 1946. Další rok strávil jako administrátor farnosti v Dobřem, ale již v měsíci srpnu byl odvolán do Opatovi nad Labem, kde působil jako kooperátor.

Od roku 1947 do roku 1955 mu byla přidělena správa farnosti v Horních Verněřovicích a Strákově. Do Dobrého se opět vrátil ve funkci kooperátora a interkalárního administrátora farnosti, zde zůstal od února do března roku 1955. 11. března přichází do meziříčské farnosti. S ním také přichází hospodyně paní

⁷⁶ Srov. DRAŽAN Radovan, JUZA Josef: Věznění, propuštění a osvobození občané okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou, 2004. s.167.

Netíková s dvěma dětmi. Dne 27. května 1956 byl vysvěcen oltář zasvěcený Božskému Srdci Pána Ježíše (viz příloha č. 8) pořízený z velkorysých darů věřících farnímu kostelu v Českém Meziříčí.⁷⁷

Změny iniciované Druhým vatikánským koncilem přicházely do Československé socialistické republiky s určitým zpožděním proti situaci ve svobodném světě.

Duch koncilem obrozené církve přinesl do Českého Meziříčí Alois Homola. K udělování sv. svátostí – křtu, prvního sv. přijímání a sv. manželství vyžadoval dle směrnice II. vatikánského koncilu řádnou přípravu. Zasadil se o nové vymalování kostela, jehož interiér byl při této příležitosti liturgicky upraven. Nechal zhotovit masivní obětní stůl pro novou liturgii čelem k lidu, sedes, ambon, rozhlasové zařízení a moderní liturgická roucha.

V letech 1958 až 1962 místní národní výbor usiloval o zboření hřbitovní zdi u kostela včetně márnice. Důvodem bylo rozšíření silnice od Hradce Králové pro bezpečnější průjezd kolem kostela a zmírnění zatáčky. Třikrát byla podána tato žádost se souhlasem všech zúčastněných stran (Východočeský krajský národní výbor – odbor výstavby, dopravní inspektorát a tehdejší tajemník MNV), pouze památkový úřad nesouhlasil a vždy tyto žádosti zamítl včetně poslední snahy o prosazení návrhu. Obec se dopisem památkovému úřadu odvolávala na žádost dopravního inspektorátu a přislíbila upravit prostor mezi kostelem a silnicí parkovou úpravou s průhledným plotem. Naštěstí zde kamenná zeď a barokní márnice stojí dodnes a podle všeho provozu nepřekážejí.

Duchovní Alois Homola se postaral roku 1971 o novou fasádu kostela a natření věže.

Téhož roku byly přemístěny dva náhrobky Tamchynů ze zdi márnice do předsíně kostela, kde jistě našly důstojné místo. (viz příloha č.11, 12)

Z vyprávění pamětnice paní Hrdličkové z Českého Meziříčí byl pan farář velice mírný člověk, přišel na faru s hospodyní paní Netíkovou, která měla dvě děti, syna a dceru, tato dívenka byla těžce postižená. Paní Netíková byla rázná komunistka, chodívala na obecní porady a velice se angažovala. Podle svědků vládala, na faře i panu faráři. Duchovní Homola se přátelil se svými farníky a jezdíval s nimi na výlety po okolí.

Po odchodu z Českého Meziříčí 1. ledna 1975 si koupil dům v Žákovci č.p. 10 farnost Dobré, kde strávil zbytek života. Zemřel 29. října 1991 v Opočně a pohřben byl ve svém rodišti.

⁷⁷ Srov. Farní kronika České Meziříčí. s. 186

Ing. Josef Pospíšil (1. 1. 1975 – 30. 9. 1983)

Ing. Josef Pospíšil, administrátor z Přepych dostal do správy farnost České Meziříčí po odchodu duchovního Aloise Homoly od 1. ledna 1975 a dojížděl do farnosti z přepyšné fary. Fara v Českém Meziříčí zůstala po odchodu kněze Homoly neobsazená až do současnosti.

Někdy v letech 1978 až 1980 nechal administrátor Pospíšil vymalovat kostel a při této příležitosti byly zamalovány všechny nástěnné malby, včetně velmi pěkné stropní malby zobrazující sixtinskou Madonu. Také byl odmontován starý vzácný křišťálový lustr a na jeho místo zavěšeno nové moderní osvětlení.

Mše svatá se konala každou neděli od devíti hodin v Českém Meziříčí a jednou za měsíc v Rohenicích, v Králově Lhotě a Křivicích. Normalizační atmosféra zastrahování a perzekucí se zde projevila i tím, že na hodiny náboženství do školy docházelo jen několik dětí. Duchovní správce Ing. Josef Pospíšil se snad znelíbil místním soudruhům a byl přeložen 1. října 1983 do farnosti Dolní Kalná.⁷⁸

Pokusila jsem se kontaktovat Mons. Ing. Josefa Pospíšila, ale bohužel mi odmítl o své osobě a životě cokoliv sdělit, alespoň cituji jeho odpověď na můj dopis. *„Pozdravuji Vás a odpovím jen krátce. Do farnosti České Meziříčí jsem dojížděl z Přepych od 1. ledna 1975 do 30. září 1983. Mám špatné zkušenosti se sdělovacími prostředky, proto má zdrženlivost. Co bylo uděláno dobré, za to patří děkovat Pánu Bobu. Co bylo nedobré, prosit o odpuštění a dávat to milosrdenství Božímu. Myslím si, že pamětníci pochopí. Ti co neprožívali tehdejší dobu, pokud mám zkušenosti, nemohou se vžít do tehdejší situace, nebo také nechtějí.*

Přeji Vám ve Vašem životě opravdový pokoj a radost, které může dát Ten, který je Pánem našich životů. S pozdravem P. Josef Pospíšil.“

V současnosti Mons. Ing. Josef Pospíšil působí jako farář a vede duchovní správu ve farnosti Číhošť.

Václav Černý (1. 10. 1983 – 30. 6. 1997)

Od 1. října 1983 byl ustanoven hradeckou konzistoří dvacátým druhým duchovním v Českém Meziříčí pan Václav Černý, administrátor farnosti Černilov,

⁷⁸ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 186.

Čibuz, Libřice a České Meziříčí. Od této doby byla farnost České Meziříčí spravována z Černilova.

Pan Václav Černý se narodil ve Voděradech 9. dubna 1940. Jeho otec byl učitel a mladý Václav po otcově vzoru rád organizoval poutě, pobožnosti a rozličné aktivity s dětmi. Ordinován byl 27. června 1965 v Litoměřicích. Jako kaplan působil v Hradci Králové v katedrále svatého Ducha. Již v roce 1966 se stal administrátorem v České Bělé. Od 1. května 1970 převzal farnost v Holohlavech a Čibuzi o dva roky později byl ustanoven administrátorem ve farnosti Černilov a roku 1983 mu byla přidělena farnost České Meziříčí.

Vyučování náboženství probíhalo ve zdejší základní škole. Seznam přihlášených dětí povinně posílali na odbor kultury v Rychnově nad Kněžnou do roku 1989.

Pan Václav Černý se pokoušel přinést do farnosti některé moderní trendy, hodně cestoval a o svých cestách vyprávěl i během kázání.⁷⁹ V roce 1997 byl jmenován černilovským děkanem a téhož roku byl přeložen do Městce Králové. Do důchodu odešel v roce 1999 a dodnes vypomáhá spolubratrům v Kostelci nad Orlicí.

⁷⁹ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s. 188-206.

7 Po sametové revoluci

Události 17. listopadu 1989 ukončily období 40letého totalitního systému a přinesly náboženskou svobodu.

Dne 27. ledna 1990 došlo k slavnostnímu uvedení do úřadu sídelního biskupa královéhradeckého Mons. Karla Otčenáška. Této slavnostní instalace v katedrále svatého Ducha se zúčastnil mimo jiné i náš tehdejší prezident Václav Havel.

Nejslavnostnější událost v kostele sv. Kateřiny Alexandrijské v Českém Meziříčí té doby je bezesporu udělování svátosti biřmování 18. srpna 1991. Přijel pan biskup Mons. Karel Otčenášek a udělil svátost 39 biřmovancům. Po odchodu faráře Václava Černého přichází do naší farnosti nový kněz Ing. Mgr. Stanislav Jílek dne 1. července 1997, ale bohužel zde pobyl jen několik měsíců. Suplující faráři- Josef Novák z Třebechovic a Pavol Bazar z Přepych.

Ing. Mgr. Stanislav Jílek (1. 7. 1997 – 30. 6. 2009)

Od 1. září 1999 se definitivně vrací do duchovní správy této farnosti Ing. Mgr. Stanislav Jílek se narodil 26. července 1960. Jako absolvent strojní fakulty ČVUT v Praze pracoval čtyři roky v jednom strojírenském podniku v Holicích. Změna poměrů v roce 1990 mu umožnila nastoupit na studia Bohosloveckého semináře v Praze a vystudoval zde teologickou fakultu.

Nejprve kaplanoval v Hlinsku a Jablonci nad Jizerou. Od roku 1997 nastoupil jako administrátor v královéhradeckém vikariátu, v Černilově. Hmatatelné plody jeho působení ve farnosti jsou mimo jiné: nová tašková krytina na střeše kostela sv. Kateřiny v Českém Meziříčí, modernizace ozvučení interiéru kostela, nová střecha na faře, natřená věž kostela, nová okna do sakristie a kaple. Povedla se mu také organizace opravy zvonice v Rohenicích (viz příloha č.26) a generální oprava věže se střechou kostela sv. Zikmunda v Králově Lhotě. Udržování dvou farností bylo velice vyčerpávající a namáhavé. Bylo rozhodnuto, aby farnost České Meziříčí dostala vlastního správce. Ing. Mgr. Stanislav Jílek po dvanácti letech svého působení opouští tuto farnost, spravuje nadále farnost Černilov a farnost České Meziříčí dostal ke správě polský kněz Jaroslav Furtan.

ThLic. Mgr. Jaroslav Furtan (1. 7. 2009 do současnosti)

Novým správcem farnosti byl ustanoven jako administrátor ThLic. Mgr. Jaroslav Furtan od 1. července 2009

Jaroslav Furtan se narodil 23. října 1968 v Strzelině (Dolní Slezsko, Polsko), jako čtvrté dítě Jana a Janiny. Odmaturoval roku 1987 v Strzelině. Následně studoval na Katolické univerzitě v Lublinu, prvních pět let se věnoval psychologii, získal diplom magistra psychologie.

Následujících pět let studoval ekonomii na téže univerzitě. Od roku 1992 pracoval dva roky jako asistent na katedře Psychologie rehabilitace na Katolické univerzitě Lublinu. Vyučoval obory surdologie, tyflogie, mentální a fyzické postižení a resocializace. Během dalších šesti let vystudoval bohosloví v Zduňské Woli. Do roku 2000 doprovázel lidi závislé na alkoholu a psychoterapeuticky pomáhal také rodinám závislých. Přebýval s bezdomovci dnem i nocí po dobu dvou let, tato praxe vyvrcholila samostatným vedením azylového domu. Díky zkušenosti celostátní péče o bezdomovce ho roku 1997 dovedla k postu sekretáře Celopolského fora institucí i organizací pomáhajících bezdomovcům. Od roku 2000 žije v Česku, dne 29. září 2000 byl vysvěcen v Hradci Králové a byl ustanoven administrátorem ve Všestarech, dále pracoval jako nemocniční kaplan v Hradci Králové a spolupracoval s již zesnulým páterem Jiřím Škodou do roku 2003. Během let 2001 až 2006 se věnoval Doktorskému studiu teologie na Papežské fakultě ve Wroclavi, které ukončil dosažením titulu Licentiat in theologie v oblasti praktické teologie se zaměřením na sociálně-psycho terapeutickou-duchovní pomoc pro lidi bez domova.

Práce se zabývá funkcí lásky v integraci osobnosti a jejího začlenění do společnosti, je programem sociální rehabilitace bezdomovců, vycházejícím z teologických a sociálně filozofických principů a směřuje ke zralosti osobnosti, schopné úspěšně žít ve společnosti. Práce nad doktorátem z oblastí sociálního učení církve.

Od roku 2003 působil jako administrátor v Trutnově – Horním Starém Městě, Javorníku, Mladých Bukách, Svobodě, Jánských Lázních, Maršově, Velké Úpě, Žacléři, Bernarticích, Černém Dole a Zlaté Olešnici až do roku 2007 kdy se stal farním vikářem v Poděbradech.

Od roku 2009 je administrátorem v Českém Meziříčí, po 35 letech duchovní bydlící na faře, posledním žijícím knězem zde byl Alois Homola. Došlo k obnově bytu faráře, byla opravena fasáda fary (viz příloha č.5) a zrestaurována socha „Immaculata“ od Františka Pacáka z roku 1749. (viz příloha č. 15)

Nový pan duchovní Jaroslav Furtant se mimo správcovství farnosti nadále věnuje psychoterapeutickému výcviku v existenciální analýze a logoterapii. Zajímá ho metoda V. E. Frankla a jeho nástupce A. Langle a využití této metody v léčbě schizofrenie. Nadále zastává funkci koordinátora nemocniční duchovní služby v královehradecké diecézi.

8 Filiální kostely a drobné sakrální památky této farnosti

8.1 Filiální kostel v Rohenicích

Kostel v Rohenicích byl zasvěcen svatému Janu Křtiteli, o jehož narození, životě a mučednické smrti nás informují biblické texty Nového zákona. Svatý Jan se narodil Alžbětě a Zachariášovi nedaleko od Jeruzaléma asi o půl roku dříve než Ježíš Kristus. Rodiče Jana Křtitele byli už v pokročilém věku, toužili po dítěti, ale jejich neděje postupem času ubývaly. Jednoho dne se Zachariášovi zjevil archanděl Gabriel a sdělil mu, že jeho žena Alžběta porodí dítě, syna a bude se jmenovat Jan. Překvapený Zachariáš prosil o znamení na důkaz pravdivosti. Archanděl Gabriel nechal Zachariáše oněmňet do narození syna, na důkaz své pravdomluvnosti. A opravdu, Alžbětě se narodil syn a Zachariáš opět promluvil, šťastní rodiče dali synovi jméno Jan. Když bylo Janovi třicet let, odešel k řece Jordánu, kde započal hlásání příchodu Mesiáše, Vykupitele. Lidé k Janovi přicházeli, naslouchali mu a nechávali se od něho pokřtít vodou z Jordánu. Jednoho dne se u Jana objevil i sám Ježíš Kristus, který si také přál být pokřtěn. Když Ježíš přistoupil před Jana, Křtitel zvolal: „*Ejhle Beránek Boží, který snímá hříchy světa.*“ Rostoucí popularita Jana se nelíbila králi Herodesovi. Vrcholem všeho dění bylo Janovo veřejné odsouzení krále, že opustil svou první ženu a vzal si za manželku ženu svého bratra Herodiadu. Ta ze své ješitnosti si přála smrt Janovu, stalo se tak, když její dcera Salome měla vyslovit veřejně jakékoliv přání. Heroda ji poradila, aby si přála hlavu Jana Křtitele. Ač nerad král musel její přání splnit a nechal Křtitelovi setnout hlavu. Salome ji pak přinesla na stříbrném podnosu své matce. Jan Křtitel byl pochován v Izraeli na místě obývaném samaritány, nad místem jeho posledního odpočinku byl již ve čtvrtém století postaven kostel. Jan Křtitel je patronem vinařů, kovářů, architektů, zedníků, kameníků, sedláků, ale také domácích zvířat.⁸⁰

Zasvěcení tohoto kostela v Rohenicích nás do určité míry opravňuje domnívat se, že tento gotický kostel mohl v určité podobě existovat už před polovinou 12. století.⁸¹ Architektonicky odpovídá formě gotického opevněného svatostánku se dvěma dosud zachovanými lukostřeleckými střílnami v obou štítech. První dochovaná přímá písemná zmínka se nachází v nadační listině

⁸⁰ SCHAUBER Vera, SCHINDLER Hanns Michael: Rok se svatými. Praha: Kostelní vydří. 1994.s. 312

⁸¹ ŽÁK, SUCHÁNEK, SVATOŇ. Pamětní kniha Rohenic

z roku 1361 a týká se donací (obdarování) rohenického kostela půllánem pozemků v Rohenicích a desátkem ze dvora Hlohova, určeného k vydržování kaplana. Máme ale doloženu existenci faráře neznámého jména působícího v Rohenicích z listiny vztahující se k datu 1356.

Do husitských válek byl kostel v Rohenicích farní, o zdejší farnost se starali tito duchovní správci, jejichž jména se nám dochovala:

Vacek (1361 – 1371)

Šimon (1371 – 1372)

Dománek (1372 – 1399)

Jakub z Úpice (1399 - ?)

Kostelík stojí uprostřed obce na vyvýšeném místě, je umístěn oltářem k východu jako většina kostelů v okolí podle dávného zvyku. (viz příloha č. 25, 26) Je to gotická zděná stavba s archaicky působící velmi strmou sedlovou střechou, původně šindelovou, dnes taškovou, bez věže, s třemi přístavky. Původně kostelík neměl předsíň a hlavní vchod byl u oltáře, dodnes je tam patrný výklenek. Sakristie byl původně dřevěná a stála z boku kostela na severní straně, roku 1769 byla zbořena a postavená kamenná za hlavním oltářem směrem k východu. Podle ústní tradice měl kostel dřevěnou věž, která byla údajně umístěna při vchodu do kostela. Ta s největší pravděpodobností vyhořela a poté již nebyla obnovena.⁸²

Původními, dosud odkrytými gotickými a architektonickými prvky v interiéru jsou lomený hlavní portál a sanktuář, obojí z 14. stol.

Z 16. stol. je zde pozdně gotický dřevěný skládací oltář (viz příloha č.29), vyrobený 1533 na zakázku přímo pro rohenický kostel. Hlavním motivem je Ježíš Kristus, rámovaný reliéfní řezbou andělů s gotickými sloupy a fiálami. Na pravém vnitřním křídle je vyobrazen patron kostela sv. Jan Křtitel a apoštol Pavel, z vnější strany motiv sv. Kateřiny.

Na levém vnitřním křídle nalezneme obraz sv. Petra a sv. Jana a z vnější strany obraz sv. Doroty. Dodnes stojí tato kvalitně zrestaurovaná a relativně často zmiňovaná utrakvistická archa v kostele vpravo od hlavního oltáře.

Hlavní oltář z roku 1690 je figurální, zdobený masivními ornamenty, s obrazem sv. Jana Křtitele. Byl namalován Jakubem Hanušem roku 1769. (viz příloha č. 27) Po stranách jsou malé oltáříky, vpravo oltář Panny Marie Růžencové

⁸² Srov. Paměti rodu Svatoňova z Rohenic č. p. 15., nestránkováno

pořízen roku 1886, vlevo srdce Páně. Za zmínku také stojí značně zkorodovaná cínová křtitelnice z roku 1602 s Trčkovým znakem a kazatelna se soškami čtyř evangelistů. (viz příloha č. 30)

Varhany byly původně s měchy a řemeny na tahání, ty se však roku 1893 vyměnily za nové šlapací, vyrobeny u Vanického z Třebechovic za 307 zlatých.

Do jaké míry se dotkly husitské války tohoto kostela, nevíme, pouze literatura informuje o významných stavebních úpravách v 16. stol. Velká přestavba proběhla roku 1862 za faráře Františka Pecháčka, strop kostela byl původně prkenný na trámech přibitý. Nový strop byl pořízen především proto, že při tání sněhu do kostela stropem zatékalo. Byla vystavěna již zmíněná zděná sakristie a kolem kostela postaven nový kamenný plot s hranatou dispozicí, která byl původně kulatá. Vchody na hřbitov byly změněny. Hlavní se nacházel směrem do obce na severní straně. Hroby byly dříve obráceny hlavami k východu a později při změně vchodu do kostela se změnilo jejich umístění, náhrobkem směrem k severu. Při této opravě byla zbořena dřevěná kostnice také umístěná na straně severní. Kosti byly přemístěny k nové zdi a zasypány. Je zajímavé, že již Josef II. zrušil tyto kostnice a rohenická zde vydržela poměrně dlouho. Poslední oprava rohenického kostela proběhla 1938 za faráře Buřila, ten zorganizoval sbírku, výnos činil na tu dobu neuvěřitelných 33 450 korun. Pod dohledem pražských památkářů byla odstraněna omítka a nahrazena novou.⁸³ Je také dochována úvaha některých místních obyvatel umístit na střechu kostela na tu dobu moderní a pokrokový eternit, naštěstí zasáhl památkový úřad a nařídil střechu z pálených tašek.

Dřevěná zvonice (viz příloha č. 26)

Západně od kostela se nachází krásná dřevěná zvonice. Její vybudování je odhadováno některými autory do druhé poloviny šestnáctého století. Údajně měl kostel jen věž, o které jsem již psala. Po několika požárech, kdy vyhořely všechny budovy, fara a dvůr, zvony spadly a u jednoho se urazil závěs. Byl nahrazen šroubem a znovu zavěšen. Farníci se rozhodli postavit novou zvonici, nezávislou na kostelu. Podezdívka zvonice je kamenná a její vazba je z velmi silných dubových trámů pocházejících z nedalekého lesa Tůří. Tento les byl původně mnohem rozsáhlejší a sahal téměř až ke vsi. Stromy v něm dosahovaly

⁸³ Srov. SVATOŇ, Vladimír. Rohenice. Obecní úřad Rohenice, 2004.

obdivuhodných šíří a proto byly velice vhodné ke stavbám domů místních obyvatel. Střecha zvonice je pobita dřevěným šindelem. Nahoře ve zvonici se nacházejí dva zvony, ale původně tam byly tři.

První zvon byl odlit přímo pro rohenický kostel roku 1556. Váží přibližně 800 kg. Za druhé světové války byl zabaven na kov.

Poslední zazvonění se uskutečnilo 3. 6. 1942, pak byl sundán a volským potahem odvezen na železnici a odtud odvezen do Prahy. Tam při třídění nechávali nejcennější staré zvony až na konec. Po válce ho díky tomu mohl pater Václav Buřil přivézt zpět.

Druhý zvon neměl takové štěstí, za první světové války ho zrekvírovali na barevné kovy. Naposledy zazvonil 24. 2. 1917, pak ho snesli na horní podlahu a tloukli do něho kladivem. Po deváté ráně praskl, shodili ho po částech dolů a odvezli.

Třetí zvon byl malý, přelitý ve městě Kladsku. Třikrát ho museli přelévat, protože praskal. Používali ho třikrát denně na zvonění klekání: ranní, polední a večerní. Během již výše zmíněné rekvizice v roce 1917 ho zničili. Po válce proběhla mezi místními obyvateli sbírka, jejímž výsledkem se stalo zakoupení železného zvonu roku 1924.

Hřbitov je kolem kostela, ale původně byl menší. Současná podoba kamenné hřbitovní zdi pochází z roku 1878. Celá severní strana hřbitova sloužila před rokem 1904 pro nebožtíky z vedlejší obce Slavětín.⁸⁴

8.2 Filiální kostel v Králově Lhotě

Filiální kostel v Králově Lhotě zasvěcený svatému Zikmundovi mučedníku je zmiňován už v roce 1344.(viz příloha č. 22, 23)

Zajímavý popis vzniku obce a tamního kostela se nachází v knize Umělecké památky Čech 2: *„Obec založena před rokem 1346 v královském lese (odtud jméno). Směřuje od západu k východu podél silnice, rozšiřující se v protáhlou náves. Ve východní polovině obce na vyvýšeném místě na hřbitově, nedaleko silnice do Dobrušky kostel. Kostel sv. Zikmunda – původně gotický, připomínající již k r. 1344, r. 1641 vyhořel, zřítíla se klenba v presbytáři, obnovena r. 1679, v dnešní podobě z r. 1771.“*⁸⁵

⁸⁴ Srov. SVATOŇ, Vladimír. Rohenice. Obecní úřad Rohenice, 2004.

⁸⁵ POCHÉ Emanuel (a kol.): Umělecké památky Čech 1.

Praha. 1977.s. 133

Ve farní kronice se nachází velice zajímavá a realisticky působící úvaha od pátera Spiroha pojednávající o založení a stavbě tohoto kostela. „ *Tento kostel založení sv. Sigismunda, krále burgundského a mučedníka, byl zřejmě založen za Karla IV., vládce a krále českého, kolem roku 1366, kdy bylo tělo sv. Sigismunda řečeným vládcem Karlem roku 1365 přeneseno z Burgundska do Prahy, a u jeho těla došlo k mnoha zázrakům, a jimi pohnuti podujali se přední muži království českého stavby kostela sv. Zikmunda: jak Crugerius napsal druhého dne měsíce května. Tento kostel byl asi výše zmíněného roku postaven pány z Rožmberka, jejichž znaky jsou vymalovány na zdi nad hlavním oltářem, kde byly renovovány roku 1770. Inde od sw. Krale Sigmunda Králová Lhota se nazývá.*“ Nejen na základě zde citované úvahy pátera Spiroha datujeme stavbu do poloviny čtrnáctého století. Zikmund byl jedním z českých zemských patronů, jeho socha se nachází v Praze na Karlově mostě. Jeho ostatky byly uloženy v chrámu svatého Víta v Praze.

Zikmund se roku 519 stal králem v Burgundsku. Měl za manželku Amálii a s ní syna Sigerika. Když Amálie zemřela, Zikmund se oženil s komornou jménem Konstanc, syn otcovo jednání těžce nesl a jednoho dne, kdy Konstanc oblékla šaty jeho matky, nevydržel a svůj nesouhlas vyslovil. Konstanc ho od té doby začala nenávidět a postarala se o jeho brzkou smrt. Macecha namluvila svému muži, že syn Sigerik proti němu připravuje vzpouru s cílem zmocnit se otcova trůnu.

Zikmund zaslepen svým hněvem nechal svého prvorozeného syna a právoplatného nástupce zardousit. V zápětí si uvědomil, co provedl, a už nikdy nic nedokázalo rozptýlit jeho smutek. Výčitky svědomí Zikmunda pronásledovaly na každém kroku, aby se staly pramenem pokory, která otevřela jeho srdce pro Kristovo evangelium. Snažil se přiblížit ideálu chudoby, a proto pobýval v kláštřech jako mnich. Nikdy však neztratil organizační schopnosti krále, což se projevilo například založením kláštera na hoře Versale v Lionu. Na tomto místě kolem roku 523 ho zajali Frankové, kteří vpadli do Burgundska. Král Chlodomír zajal v královském paláci Konstanc a její děti, od sluhů se Chlodomír dozvěděl, kde má nalézt Zikmunda. Celou královskou rodinu odvezli Frankové do Orleánsu, kde je vyvraždili.⁸⁶

86

Srov. BAUEROVÁ Anna: Tisíc jmen v kalendáři.

Praha: Šulc a spol. 1992. s.81

Poté co jsme se stručně seznámili s životopisem sv. Zikmunda Burgundského, patrona kostela v Králově Lhotě, podívejme se na jeho oltářní obraz v bohatě vyřezávaném akantovém rámu z roku 1679. Tento obraz sv. Zikmunda byl v roce 1995 odcizen. Po stranách jsou umístěny novější sochy světců.

Je zřejmé, že tento kostel byl s pravděpodobností postaven ve 14. stol., lze tak soudit podle stavebního stylu. Gotické ostění dveří, na půl zazděná okna, svorník sloupů mezi presbytářem a lodí, kamenný kříž nacházející se nad stropem presbytáře atd. Presbytář musel mít gotickou klenbu, jak je to možno sledovat na postranních zdech. Zřítíl se nejspíš při požáru v roce 1641, jeho následná oprava trvala čtyři roky. V této době byly do věže kostela zavěšeny tři nové zvony. Tento kostel musel být velice finančně nákladný, lze tak usuzovat podle pískovcových kvádrů, kterými jsou svázány všechny rohy kostela i věže. (viz příloha č. 22)

Kostel je jednodílný s pravoúhle zakončeným presbytářem s obdélníkovou sakristií na jižní straně. Na této jižní straně je také předsíň a hlavní vchod, na protější západní straně se nachází hranolovitá věž, která je přímo spojena s kostelní lodí. Věž má tři poschodí s bedněným ochozem na krakorcích, je členěna horizontálně římsami, okna jsou pravoúhlá se skoseným ostěním. V prvním a druhém patře se nachází úzká střílnová okna. Střešní krytina věže i kostela je šindelová. Ve východní části kostela se nachází hlavní oltář s obrazem sv. Zikmunda. v bohatě vyřezávaném akantovém rámu z roku 1679. V kostele byl postranní dřevěný skládací oltář z roku 1664, ale v sedmdesátých letech minulého století byl nalezen v márnici při kostel v Králově Lhotě mezi starým odloženým nábytkem. Správa farnosti v Českém Meziříčí předala tento vzácný oltář do sbírek Okresnímu muzeu Orlických hor v Rychnově nad Kněžnou k odbornému restaurování. Střední deskový obraz tohoto skládacího oltáře zobrazuje Ukřižovaného Krista s plačícími ženami, které objímají Pannu Marii stojící vpravo, vlevo stojí apoštol Jan. Predela má uprostřed v obdélníkovém orámování obrace následující nápis: „ *Letha Panie 1664 Tato Archa Wizdwizena gest k Czti a Chwale Balhoslawene Trogyci Swate a s. Zikmunda Patrona Zalozeni chramu tohoto. Nákladem tehož Chudeho Zadussi a s pomoci dobrych lidi w ten Czas fararze Trzebechowickeho a w Mezdrzici, Wysoce Urozoneho P.P.H. Lud. Colloredo z Walsse, tez za Urozoneho P. Epocha Klemenia w ten Czas Wrchniho Hejtmana, tez Za Sprawi kostelnikow toho Czasu Gana Ssotoli, Jakuba Girsaka, Adama Kregsla, Gyrzika Kaubi, Wssich odtud Souseduw A ut Sipra, dne 7 Mesice dubna.*“ Levé křídlo vnější oltářní archy se dělí

na dva stejně velké obrazy nad sebou. Horní obraz znázorňuje svatého Víta a spodní obraz svatého Prokopa. Vnitřní strana tohoto křídla zobrazuje anděla zvěstujícího Panně Marii syna Božího. Postava Panny Marie se nachází na pravém křídle oltáře. Opět na vnější straně křídla jsou dva obrazy, výše namalovaný zobrazuje svatého Václava a spodní obraz patří svatému Klimentovi. Mezi těmito křídly a hlavním obrazem se nacházejí dva bílé sloupy.

Varhany a kazatelna pocházejí z roku 1700. Na stěnách visí obrazy poslední cesty Ježíše Krista. Cínová křtitelnice pochází z roku 1619.

Roku 1758 prusí vojáci vyplenili kostel i hřbitov, vše rozbili, a co se dalo, odnesli. Na hřbitově měli děla, se kterými čekali na Rakušany. Po tomto vyplenění musel kostel projít celkovou opravou, jež byla až v roce 1771.⁸⁷ Okolo kostela se nachází starobylý hřbitov obehnaný kamennou zdí.

8.3 Filiální kaple Navštívení Panny Marie ve Slavětíně nad Metují

První písemné zmínky o vsi Slavětín pocházejí z roku 1495. Obyvatelé této vsi patřili pod farnost jesenickou, Slavětín nevlastnil kapli, kostel ani hřbitov. Častá velká voda z řeky Metuje zaplavovala silnici směřující právě do vsi Jesenice. Slavětínští nezřídka zůstávali při těchto častých záplavách zcela odříznuti od bohoslužeb a pokud někdo ze Slavětína zemřel, museli pozůstalí s pohřebním obřadem a uložením do země čekat, až záplavy ustoupí a voda opadne alespoň z cesty mezi obcemi.

Od roku 1713 byl tedy Slavětín přifařen k Meziříčí a s nebožtíky začali jezdit na rohenický hřbitov. Zde jim byla uvolněna severní strana hřbitova, které se od té doby říkalo a dodnes někdy říká - především mezi pamětníky - „*strana slavětínská*“. Slavětínští to do meziříčského kostela měli pět kilometrů, a tak na bohoslužby jezdívali do rohenického kostelíku, který byl při cestě a věřící ušetřili tím kus cesty.⁸⁸ O sto let později měli slavětínští touhu spadat pod jinou farnost, dnes se již můžeme pouze domnívat z jakého důvodu, ale pravděpodobně největší překážkou byla vzdálenost meziříčské farnosti.

Lidé ze Slavětína mnohokrát žádali o přefaření, ale jejich žádosti byly mnohokrát zamítnuty. Ve farní kronice se zachovaly dva zápisy, týkající se žádostí o vyfaření z meziříčské farnosti.

⁸⁷ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s.150-155.

⁸⁸ Srov. Paměti rodu Svatoňova z Rohenic č. p. 15., nestránkováno

První zápis je od faráře Jana Jelínka. Popisuje zde jak slavětínští žádají, aby byli propuštěni z farnosti a mohli se přifařit k bohuslavické farnosti, místní farář Augustin Koláč byl prý velmi ochotný obec Slavětín přijmout. Tehdejší meziříčský administrátor František Pecháček musel dokonce mluvit o této záležitosti s vrchností církevní i politickou, která žádost slavětínských zamítla. Dále se pan farář Jelínek zmiňuje o další žádosti: „ *Jakmile vydány v roce 1874 nové zákony na církev, znovu chopili se občané slavětínští ne sice všickni, ale většina, záležitosti této a žádali o provedení své žádosti až k ministeriu do Vídně, odkud došlo odmrštění této žádosti k pražskému c.k. místodržitelství, které uvědomilo důstojnou biskupskou konzistoř v Hradci Králové o tomto rozhodnutí přípisem dno 5 května 1876.*“

V Hradci Králové tuto žádost opět odmítli, ve farní kronice nalezneme opis dopisu zalaný farářovi Jelínkovi a starostovi obce Slavětín.

Poslední žádost se uskutečnila po smrti veledůstojného pana děkana Jana Jelínka roku 1902, tato žádost byl zalána k c.k. místodržitelství v Praze, kde 18. května 1905 udělili státní povolení k vyfaření obce Slavětín z farního okrsku Meziříčí a přidělení k faře Velká Jesenice.⁸⁹

Od roku 1905 Slavětín nad Metují opět spadá pod farnost Velká Jesenice u České Skalice.

Roku 1887 slavětínští postavili ve středu obce kapli zasvěcenou Panně Marii.

Za Slavětínem nad Metují u řeky si občané vybudovali hřbitov roku 1904, aby už více nemuseli do Rohenic nebo do Velké Jesenice . Poslední pohřbení slavětínského občana se konalo v Rohenicích 10. března 1904. Tento hřbitov byl okolo osázen okrasnými keři a oplocen cihlovou zdí.

8.4 Ostatní sakrální památky

Socha Immaculata (P. Marie)

Tato vzácná barokní pískovcová socha je dílem jednoho z nejvýznamnějších sochařů východních Čech Františka Pacáka, žáka M. Brauna. Pochází z roku 1749. Původně stála nedaleko kostela u řeky Dědiny, ale v polovině dvacátého století byla přemístěna ke kostelu. Důvodem bylo zboření mostu přes řeku a zvýšení silnice, díky této modernizaci by ztratila na důstojnosti.

⁸⁹ Srov. Paměti rodu Svatoňova z Rohenic č. p. 15., nestránkováno

Na betonovém soklu je šestiboká balustráda s kuželkami a nárožními pilíři, uprostřed jeden stupeň s trojbokým volutovým soklem. Na průčelí nápis s chronogramem. Na vrchní římsě jsou dva andílci s kartuší a třetí vzadu chybí. Na plintu uprostřed vyryt nápis Maria, na zeměkouli s obtočeným hadem s hlavičkami andílků stojí Panna Maria s pravou nohou pokrčenou. Její ruce jsou spjaté, kolem hlavy má svatozář s hvězdami a paprscitou svatozář.⁹⁰ (viz příloha č. 15)

Socha sv. Jana Nepomuského z roku 1864 v Českém Meziříčí

Zhotovena královehradeckým kameníkem Martinem Ježkem

Původně tato socha byla umístěna téměř na konci obce směrem k Rohenicím. Po celkové opravě byla umístěna do centra obce naproti kostelu sv. Kateřiny směrem k základní škole napravo u řeky.⁹¹ (viz příloha č. 18)

Krucifix nedaleko meziříčského hřbitova směrem na Královu Lhotu

Tento kříž s vyobrazením ukřižovaného Ježíše Krista pochází z roku 1806, tento letopočet nalezneme na přední straně kříže.

Skládá ze tří pískovcových částí, spodní díl je přibližně 130 cm vysoký, podstavec kříže 40 cm a kříž 110 cm vysoký. Samotný korpus Krista má výšku přibližně 70 cm
Obecní kříž ve Skršicích

Roku 1895 starosta této obce Václav Domašinský věnoval pozemek pro stavbu pomníku, na němž byl vyobrazen Ježíš Kristus.⁹² (viz příloha č. 34)

Svatý Jan Nepomucký v Rohenicích

Socha zhotovená roku 1821, v Rohenicích vysvěcena roku 1868 farářem Františkem Pecháčkem.⁹³ (viz příloha č. 32)

Kamenný kříž v Rohenicích nedaleko kostela

Na tomto místě původně stál kříž dubový s plechovým Ježíšem Kristem, kolem byl oplocen laťovým plotem. Tento starý kříž pocházel z roku 1843, občané Rohenic ho roku 1876 zakoupili za 307 zlatých. Tento nový kamenný kříž byl

⁹⁰ Srov. Farní kronika České Meziříčí, s.150-155.

⁹¹ Kronika obce České Meziříčí

⁹² Státní památkový úřad Josefův Jaroměř

⁹³ ŽÁK J., SUCHÁNEK V., SVATOŇ. V. Pamětní kniha Rohenic.

téhož roku vysvěcen farářem Janem Jelínkem. Již zmíněný starý dřevěný kříž byl umístěn na Roheničky (část obce Rohenice).⁹⁴ (viz příloha č. 31)

Kamenný kříž na Roheničkách

Obyvatelé Roheniček pořídili roku 1919 kamenný kříž na místo dřevěného pocházejícího z Rohenic. Kamenný kříž s ukřižovaným Kristem, po obou stranách byli umístěni dva andělé, ale ti v roce 2001 zmizeli.⁹⁵ (viz příloha č. 33)

Kamenný kříž ve Skršicích

V roce 1895 starosta obce Skršice - Tošov Václav Domašinský věnoval pozemek, aby na jeho místě mohl být postaven kříž se Spasitelem Ježíšem Kristem. Tento kamenný kříž byl pořízen ze sbírky od občanů.⁹⁶ Je jedinou sakrální stavbou ve Skršicích.⁹⁷ (viz příloha č. 35)

⁹⁴ ŽÁK J., SUCHÁNEK V., SVATOŇ. V. Pamětní kniha Rohenic.

⁹⁵ SVATOŇ Vladimír: Rohenice. Obecní úřad Rohenice, 2004.

⁹⁶ Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou.

⁹⁷ Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou.

9 Meziříčská farní škola

První nám známá předchůdkyně dnešní základní školy byla postavena na zádušním pozemku. S největší pravděpodobností byla nejen založena, ale i financována z farního rozpočtu. Tato škola patřila mezi nejstarší vzdělávací instituce na opočenském panství. Předpokládáme, že škola fungovala v Českém Meziříčí již před třicetiletou válkou. I když první zmínka o škole pochází až z roku 1624 a prvním písemně doloženým učitelem byl Bedrníček Václav Karsovský, který tu působil od roku 1630 do roku 1644. Od něho se táhne nepřetržitá řada učitelů. Nejstarší nám známá budova školy byla roubená jako většina tehdejších obytných stavení v této lokalitě. Rozměry školy v tehdy užívaných měrách představovaly prostor dvanáct sáhů dlouhý a čtyři sáhy široký. V budově byla světnice nazývaná žákovna se čtyřmi okny, dále malá světnička zvaná kancelář, kuchyň, komora a chlév. Do žákovny o kapacitě 50 dětí se vtěsňalo až 178 dětí. Jak si roku 1854 posteskl školní provizor: „...*Žákovna málo prostranná jest, takže 178 dětí s tou největší těžkostí pojmout mohla, takže nebývalo ani místečka prázdného, kde by se ten nejmenší žák postaviti mohl.* Celou jednu čtvrtinu prostoru žákovny zabírala chlebová pec, která sem zasahovala z kuchyně, odkud se přikládalo. Na peci spával až do roku 1852 podučitel. Střecha této školy byla pokryta šindelem.

Do roku 1749 tuto školu navštěvovaly děti ze všech přifařených obcí. To znamená, že do této školy chodily nejen děti z Českého Meziříčí, ale i z Rohenic, Královy Lhoty, Slavětína, Skršic a Tošova. Ve zmiňovaném roce se vytvořila škole nečekaná konkurence ve Slavětíně. Tam byl vykázán za trest Jan Němeček bývalý meziříčský učitel, kvůli obvinění z kacířství. Tento potrestaný kacíř Jan Němeček začal ve Slavětíně privátně učit a Slavětín si poté založil vlastní školu. Také děti z Královy Lhoty, Skršic a Tošova přestaly navštěvovat zdejší

meziříčskou školu, protože Josef Kujal syn meziříčského učitele Jiřího Kujala, si otevřel soukromou školu v roce 1788.

Stará dřevěná škola v Českém Meziříčí chátrala tak, že do ní už i zatékalo. Díky snaze učitele Václava Králíčka a dalších byla roku 1850 střecha opravena. O čtyři roky později došlo k úpravám, byla vybourána chlebová pec zabírající čtvrtinu žákovny. Po těchto rekonstrukcích škola ještě sloužila dalších devatenáct let. Za zmínku stojí učitelé, kteří v této staré škole působili a žili, první již zmíněný Václav Berníček Karsovský, druhý Krištof Gregorides od 1644 do roku 1667, třetí Mikuláš Srdenko od roku 1667 do roku 1702, čtvrtý Jan Krubr vyučující od roku 1702 do roku 1730. Dva další učitelé jsou zmiňováni jako evangeličtí kacíři, kteří byli sesazení ze své kantorské funkce, a to Matěj Touc z Rohenic sesazený roku 1732 a již zmíněný Jan Němeček vykázáný roku 1748, který si otevřel soukromou školu v nedalekém Slavětíně. On zažil bouřlivá léta na počátku vlády Marie Terezie. Roku 1869 byla budova stržena a ještě téhož roku v dubnu položen základní kámen pro novou kamennou školu. Nová jednoposchodová budova měla dvě třídy, byt pro učitele a pokoj pro podučitele, dále komoru s chlebovou pecí. Výdaje na tuto školu zaplatilo Meziříčí, Rohenice a Roheničky, dále pak opočenský kníže. Téhož roku byla škola převedena pod státní dozor z důvodu reformy Františka Josefa I.. Tato reforma přinesla několik změn, jednou z nich byla povinná školní docházka. Zvolená školní rada spravovala od roku 1872 školu organizačně i finančně. Pro nejchudší žáky se pořizovaly učební pomůcky jako sešity a učebnice, ale i oblečení a obuv z prostředků školy a dobročinných darů. Nemalou částí k tomuto výnosu přispěly samy děti veřejnými akcemi. Žáci pod vedením učitelů pořádali veřejné akce, kde zpívali, tančili, recitovali. V této době bylo dětem doporučováno pivo jako blahodárné pro jejich vývoj. Roku 1877 byla na školní zahradě postavena dřevěná tělocvična. V těchto letech do školy docházelo bezmála 300 žáků, prostory nedostačovaly a již roku 1879 byly přistaveny další dvě učebny. Do roku 1896 v meziříčské škole bylo šest tříd. Na začátku dvacátého století byli rodiče dětí trestáni za špatnou docházku dvěma až třemi dny ve vězení nebo pokutou 10 zlatých.

Náboženství upadalo, zkoušek z tohoto předmětu se neúčastnilo až 25 procent žáků.

S příchodem první světové války nastalo škole mnoho problémů, na celou školu připadalo pouze pět učitelů. Ve třídě se učilo až 110 dětí, učitelé museli

propagovat říšské vlastenectví a vítězství rakouské monarchie. Likvidovaly se tzv. „závadné“ učebnice. Zlepšení přišlo až s vyhlášením Československé republiky. Od září 1920 byla v Českém Meziříčí otevřená měšťanská škola dívčí a chlapecká s českým vyučovacím jazykem, do které docházely děti z okolních vesnic. Nedostačující prostory budovy školy vedly k zakoupení pozemku pro výstavbu nové školy, tento pozemek byl odkoupen od paní Pavlové roku 1921, bohužel stavba byla schválena až v roce 1929. Nová školní budova byla otevřena roku 1935.

Zanedlouho však přišla německá vojska a školu obsadili vojáci, bylo zničeno mnoho knih a map, výuka se proměnila na rozvoj němectví. Učitelé museli prokazovat nežidovský původ. (viz příloha č. 36)

V říjnu roku 1944 byla škola obsazena pro akci „Kinder – land – verschickung“, přemístění dětí na venkov z míst ohrožených bombardováním. Vyuka žáků probíhala v náhradních prostorách obce. Ve škole zatím působily mladé německé dívky a jejich vychovatelky. V březnu 1945 se do školy nastěhovalo mužstvo technické kompanie a zůstalo zde až do května 1945, kdy je vystřídala sovětská armáda.

Žáci se mohli vrátit do školy v září 1945, ale trvalo ještě dlouho než se budova uvedla do původního stavu, místním slouží dodnes.⁹⁸

Seznam učitelů a řídících do roku 1920

1636-1644 Václav Bedrníček Karsovský

1644-1667 Kryštof Gregorides

1667-1702 Mikuláš Srdénko

1702-1730 Jan Krubr

1730-1732 Matěj Touc z Rohenic

1732-1748 Jan Němeček z Meziříčí

1748-1751 Štěpán Macháček z Hořiněvsi

1751-1752 Frant. Neuman z Opčna

⁹⁸ Srov. NĚMEČEK Jan (a kol.): České Meziříčí. Sborník z dějin a současnosti střediskové obce České Meziříčí, Praha: ČO ČSTV Sportpropag, 1986.s.39-25

10 Závěr

První zmínky o farářích v Českém Meziříčí, Králové Lhotě a Rohenicích pocházejí z doby vlády Karla IV. Za jeho vlády a za vlády jeho syna Václava IV. prožívala církev období nebývalé prosperity, což se plně projevilo i zde. Tento pozitivní vývoj byl ukončen husitskými válkami. Dříve než se utrakvismus pomalu přecházející v protestantismus plně rozvinul, přišla třicetiletá válka, která i do tohoto regionu s určitým zpožděním (proti většině území Čech a Moravy) přinesla fenomén rekatolizace.

Překážkou úplné rekatolizace byl kromě jiného i zoufalý nedostatek kněží a duchovní správu zde dlouho suplovali misionáři. Samostatná farnost s centrem v Českém Meziříčí vzniká až v roce 1713.

Ve třicátých letech 18. století dochází k renesanci protestantismu ve hnutí zvaném „opočenská rebelie pro víru“. Proti této rebelii je poměrně tvrdě zakročeno. Po příchodu pruské armády na začátku čtyřicátých let dochází k relativně masové emigraci lidí považujících se za evangelíky, také z farnosti České Meziříčí. Odcházeli převážně do zemí ovládaných Fridrichem Velikým.

Rok 1752 kdy došlo k slavnostnímu vysvěcení nového barokního kostela sv. Kateřiny, můžeme považovat za mezník definitivní rekatolizace. V roce 1780 se až na několik výjimek se v této farnosti k některému z tolerovaných náboženských směrů nikdo nepřihlásil. Toto je velmi zvláštní skutečnost, protože v poměrně blízkém okolí přecházeli k helvetskému vyznání téměř celé vesnice (např. Klášterec nad Dědinou). Poklidný život farnosti je před rokem 1815 narušen spory o rozsah zádušních pozemků v Rohenicích. Do celoevropského kontextu buržoazní revoluce Meziříčí vstoupilo především v postavě selského rebela Jakuba Němečka (Jana Výravý). V druhé polovině 19. století mě překvapila náboženská nesnášenlivost. První světová válka s sebou přinesla kromě jiného devastaci mezilidských vztahů, z níž nejviditelnějším projevem se stala

bezohledná protikatolická agitace v prvních letech samostatného Československa. Z této konfrontace vyšla církev vnitřně posílená, což se projevilo mimo jiné bohatým spolkovým životem a vybudováním křesťansko-demokratického spolkového domu Vzájemnost.

K totální devastaci církevního života ve farnosti dochází po druhé světové válce, hlavně kvůli komunistické tyranii. Z této pohromy se rodiště arcibiskupa Karla Otčenáška dodnes nevzpamatovalo.

Na rozdíl od jiných oblastí máme organizačně schopného kněze. Lidém, i když nenavštěvují bohoslužby pravidelně, není stav kostelů a jejich příslušenství lhostejný. Veškeré církevní objekty jsou zcela funkční, dobře udržované a mnohé z nich nově opravené.

Dějiny farnosti nejsou dětem a dospělým dosud přístupné v ucelené formě. Prostřednictvím této práce jsem se snažila tuto mezeru vyplnit. Měla jsem na zřeteli budoucí využití této studie jako pomůcky při výkladu dějin církve v hodinách náboženství.

Shrnutím vybraných kapitol dějin farnosti České Meziříčí jsem dospěla celkem k jednoznačnému závěru. Obyvatelé farnosti nebyli pouze pasivními figurkami dějin. Naopak se dá říci, že se mnohdy aktivně podíleli na změnách poměrů.

Použitá literatura

Archivní prameny

Farní kronika České Meziříčí (dosud živá – neukončená)

Kronika obce Rohenice

Paměti rodu Svatoňova z Rohenic č.15, psány od roku 1935 do roku 1990.
Václavem Svatoňem (1899-1990)

Kronika Václava Němečka (1829-1907), rolníka z Českého Meziříčí, zal. roku 1864
Soukromý archiv paní Dvořákové. (kopie originalu uložené ve Státním archivu
v Rychnově nad Kněžnou). DVOŘÁK Karel: Prameny k dějinám Meziříčí

ŽÁK J., SUCHÁNEK V., SVATOŇ. V. *Pamětní kniha Rohenic*

Kronika obce České Meziříčí

Státní okresní archiv Rychnov nad Kněžnou

Státní oblastní archiv v Zámrsku

Státní archiv Hradec Králové

Národní památkový úřad Náchod

Národní památkový úřad Josefov, Jaroměř

Městské muzeum v Dobrušce

Bibliografie

SVATOŇ Vladimír, VILIKOVSKÁ Irena: České Meziříčí v zrcadle dějin a současnost. vyd. Obecní úřad České Meziříčí, 2002.

NĚMEČEK Jan (a kol.): České Meziříčí. Sborník z dějin a současnosti střediskové obce České Meziříčí, Praha: ČO ČSTV Sportpropag, 1986.

SVATOŇ Vladimír: Rohenice. vyd. Obecní úřad Rohenice, 2004.

BOHÁČ Zdeněk: Patrocinia v Čechách v době předhusitské a barokní. Praha: Pražské arcibiskupství 1344-1994, 1994.

DUŠKA Josef. Paměti farnosti meziříčské. Ratiboř, 1887- 1888.

FELSAR Antonín: Popis historicko – archeologického – statisticky okresu Opočenského. vyd. Hradec Králové, 1895.

ŠTĚŘÍKOVÁ Edita: Pozvání do Slezska. Vznik prvních českých emigrantských kolonií v 18. století v pruském Slezsku. Praha, 2001.

PETERA-ROHOZNICKÝ František: Památky farního okresu Meziříčského v kraji Hradeckém. Památky archeologické a místopisné, 4, 1859.

PAVEL Bohuslav: Orlické hory a Podorlicko 6. vyd. Hradec Králové, 1974.

MATOUŠ Václav: Ortel podle práva. vyd. Rychnov nad Kněžnou, 1997.

HLEDÍKOVÁ Zdeňka: POLC, Jaroslav V. Pražské arcibiskupství 1344 – 1994. vyd. Zvon, 1994.

MACH Jiří: Křesťanství v Podorlicku. vyd. Státní okresní archiv v Rychnově n. Kn. a Městské muzeum v Dobrušce, 2000.

SVOBODA Bohuslav: Víra je můj pevný hrad. Vyšehrad, 2004.

HRAŠE Jan Karel: Dějiny Náchoda 1620-1740. Vyd. Státní okresní archiv Náchod ve spolupráci s Městským úřadem Náchod v roce 1994.

FRANZEN August: Malé církevní dějiny. Praha: Zvon, 1995.

MACH Jiří (a kol.): Vlastenectví, církev a společnost v proměnách 19. a 20. století. Dobruška, 2009.

HAS Jiří: Šlechtické rody na Rychnovsku. Stručné dějiny rodů s popisy jejich znaků a s genealogickými tabulkami. Praha: ONYX, 2001.

JIRÁSKO Luděk: Církevní řády a kongregace v zemích českých. Praha: Fénix, 1991.

LEŠEHRAD Emanuel: Tajné společnosti v Čechách. Od nejstarších časů do dnešní doby. Praha: Sfinx, 1922.

SCHAUBER Vera, SCHINDLER Hanns Michael: Rok se svatými. Praha: Kostelní vydří. 1994

BAUEROVÁ Anna: Tisíc jmen v kalendáři. Praha: Šulc a spol. 1992.

PROFOUS Antonín: Místní jména v Čechách. Jejich vznik, původní význam a změny. Praha. 1554.

POCHE Emanuel (a kol.): Umělecké památky Čech 1. Praha. 1977

DRAŽAN Radovan, JUZA Josef: Věznění, propuštění a osvobození občané okresu Rychnov nad Kněžnou. Rychnov nad Kněžnou, 2004.

VLNAS Vít, Jan Nepomucký česká legenda. Praha: Mladá fronta. 1993.

11 Seznam příloh

- Příloha č.1 Poslední vůle faráře Františka Pecháčka
- Příloha č.2 Přestup některých farníků k protestantům
- Příloha č.3 Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské v Českém Meziříčí
- Příloha č.4 Kostel sv. Kateřiny Alexandrijské v Českém Meziříčí
- Příloha č.5 Fara v Českém Meziříčí z roku 1715
- Příloha č.6 Hlavní oltář s obrazem sv. Kateřiny Alexandrijské
- Příloha č.7 Postranní oltář sv. Jana Nepomuckého
- Příloha č.8 Postranní oltář Srdce Páně
- Příloha č.9 Postranní oltář sv. Jana Křtitele
- Příloha č.10 Náčrt oltáře sv. Jana Křtitele
- Příloha č.11 Náhrobní kámen s vyobrazením Jana Tamchýna
- Příloha č.12 Náhrobní kámen s vyobrazením Alžběty Tamchýnové
- Příloha č.13 Mapa katastru Meziříčí
- Příloha č.14 Kamenný kříž s postavou ukřižovaného Krista z roku 1855
- Příloha č.15 Socha Immaculata (Matky Boží) z roku 1749
- Příloha č.16 Arcibiskup Karel Otčenášek rodák z Českého Meziříčí
- Příloha č.17 Historická pohlednice – České Meziříčí
- Příloha č.18 Socha sv. Jana Nepomuckého z roku 1864 v Č. M.
- Příloha č.19 Katolický hřbitov z roku 1907 v Českém Meziříčí
- Příloha č.20 Evangelický hřbitov v Českém Meziříčí z roku 1861
- Příloha č.21 Evangelický hřbitov v Českém Meziříčí
- Příloha č.22 Kostel sv. Zikmunda v Králově Lhotě
- Příloha č.23 Kamenný kříž před kostelem v Králově Lhotě
- Příloha č.24 Historická pohlednice – Králova Lhota
- Příloha č.25 Kostel Jana Křtitele v Rohenicích
- Příloha č.26 Dřevěná zvonice v Rohenicích

- Příloha č.27 Hlavní oltář s obrazem sv. Jana Křtitele v Rohenicích
- Příloha č.28 Obraz sv. Jana Křtitele
- Příloha č.29 Skládací oltář v kostele sv. Jana Křtitele v Rohenicích
- Příloha č.30 Kazatelna v kostele sv. Jana Křtitele v Rohenicích
- Příloha č.31 Kamenný kříž v Rohenicích z roku 1843
- Příloha č.32 Socha sv. Jana Nepomuckého v Rohenicích z roku 1821
- Příloha č.33 Kamenný kříž na Roheničkách z roku 1919
- Příloha č.34 Kříž nedaleko od meziříčského hřbitova z roku 1806
- Příloha č.35 Kamenný kříž ve Skršicích z roku 1895
- Příloha č.36 Osvědčení o nežidovském původu
- Příloha č.37 Farář František Buřil